

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Andreja KORITNIK

**PREPOZNAVANJE DOMAČIH ŽIVALI PRI
PREDŠOLSKIH OTROCIH V POSAMEZNIH
OBDOBJIH**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Andreja KORITNIK (PETRIČ)

**PREPOZNAVANJE DOMAČIH ŽIVALI PRI PREDŠOLSKIH
OTROCIH V POSAMEZNIH OBDOBJIH**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**RECOGNITION OF DOMESTIC ANIMALS IN PRE - SCHOOL
CHILDREN OF DIFFERENT AGE CATEGORIES**

GRADUATION THESIS
Higher Professional Studies

Ljubljana, 2007

Z diplomskim delom zaključujem visokošolski strokovni študij kmetijstva – zootehniko. Podatke sem črpala iz področja zoologije, razvojne psihologije, otroških knjig in slikanic ter iz ankete, ki je bila opravljena z otroki vrtca Miškolin.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je za mentorja diplomskega dela imenovala prof dr. Ivana Štuhca, za somentorja pa prof. dr. Maksa Tušaka.

Recenzent: prof. dr. Simon Horvat

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Silvester ŽGUR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Ivan ŠTUHEC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Maks TUŠAK
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Član: prof. dr. Simon HORVAT
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje diplomske naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Andreja Koritnik

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Vs
- DK UDK 636.08:159.922(043.2)=163.6
- KG domače živali/predšolski otroci/razvojna psihologija/prepoznavanje/ankete
- KK AGRIS /
- AV KORITNIK, Andreja
- SA ŠTUHEC, Ivan (mentor)/TUŠAK, Maks (somentor)
- KZ SI-1230 Domžale, Groblje 3
- ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
- LI 2007
- IN PREPOZNAVANJE DOMAČIH ŽIVALI PRI PREDŠOLSKIH OTROCIH V
POSAMEZNIH OBDOBJIH
- TD Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
- OP X, 56 str., 7 pregl., 31 sl., 34 vir.
- IJ sl
- JI sl/en
- AI V nalogi smo ugotavljali kako dobro predšolski otroci poznajo domače živali. Vrtec Sneberje je ena od enot vrtca Miškolin, ki se nahaja v primestnem okolju občine Ljubljana. V analizo je bilo vključenih 54 otrok treh starostnih skupin: 1 – 2 leti, 3 – 4 leta in 5 – 6 let. Večina otrok živi v hiši z vrtom, sledijo otroci doma s kmetije, nekaj otrok pa je doma v bloku. Na osnovi zastavljenih vprašanj smo ugotovili, da ima doma žival 55,5 % vseh anketiranih otrok ne glede na starost in okolje v katerem stanujejo. Najpogostejši domači živali, ki jih imajo otroci doma sta mačka in pes, prav tako sta ti dve živali njihovi najljubši. Ena najmanj priljubljenih živali je krava, ki se je večina otrok boji, zaradi njene velikosti. Otroci vseh starosti so na sliki največkrat prepoznali mačko, psa, zajca, kravo, pujska in konja, najmanj pa puro in gos. Najboljše so prepoznali oglašanje mačke, psa in race, najmanj pa osla in ovce. Na vprašanja o lastnostih živali (kaj nam žival daje, kaj je, kaj pije in kje stanuje) so najboljše odgovarjali najstarejši otroci starostne skupine 5 – 6 let, ne glede na okolje v katerem stanujejo. Največ pravih odgovorov na ta vprašanja smo dobili za mačko, psa, kravo in kokoš, najmanj za čebelo, gos in puro.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- DN Vs
- DC UDC 636.08:159.922(043.2)=163.6
- CX domestic animals/pre-school children/developmental psychology/questionnaires
psychology
- CC AGRIS /
- AU KORITNIK, Andreja
- AA ŠTUHEC, Ivan (supervisor)/TUŠAK, Maks (co-supervisor)
- PP SI-1230 Domžale, Groblje 3
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Zootechnical Department
- PY 2007
- TI RECOGNITION OF DOMESTIC ANIMALS IN PRE - SCHOOL CHILDREN OF
DIFFERENT AGE CATEGORIES
- DT Graduation Thesis (Higher Professional Studies)
- NO X, 57 p., 7 tab., 33 fig., 34 ref.
- LA sl
- AL sl/en
- AB The aim of this thesis was to establish the ability of pre-school children to recognize domestic animal. At the nursery Sneberje, one of the branches of Miškolin nursery which is located in the outskirts of Ljubljana the analysis included different age groups of children: 1 to 2 years , 3 to 4 years , 5 to 6 years old. The majority of children live in houses with a garden, some live on farms and a few live in a block of flats. We have found that 55.5% of participating children (regardless of age and living environment) have a domestic animal at home. The most common pet is a cat or a dog, which are also considered as their favourite animals. One of the least popular animals is a cow, which children tend to fear due to its size. The most familiar animals for children of all age - groups are: a cat, a dog, a rabbit, a cow, a pig and a horse, while the least familiar animals are a turkey and a goose. The most familiar animal sounds are those of: a cat, a dog, a duck, while the least familiar animals sounds are those of a donkey and a sheep. The characteristics of animals (animal products, their food and environment) are best known to children of the oldest age group 5 to 6 years of age, regardless of their living environment. The majority of correct answers were obtained concerning to a cat, a dog, a cow and a chicken, while the least correct answers were in relation to a honey bee, a goose and a turkey.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key words documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic	VIII
Kazalo slik	IX
1 UVOD	11
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 ŽIVALI.....	2
2.1.1 Domače živali	2
2.1.1.1 Mačka	3
2.1.1.2 Pes.....	4
2.1.1.3 Kunec.....	5
2.1.1.4 Govedo	6
2.1.1.5 Prašič	8
2.1.1.6 Perutnina (kokoši, pure, race, gosi)	8
2.1.1.7 Drobница (ovce, koze).....	11
2.1.1.8 Kopitarji (konj, osel, mula in mezga)	13
2.1.1.9 Čebele	15
2.1.2 Ostale živali	16
2.2 OTROCI	17
2.2.1 Dve teoriji otrokovega razvoja	17
2.2.1.1 Behaviorizem.....	17
2.2.1.2 Nativizem	18
2.2.2 Freudova teorija osebnosti.....	18
2.2.2.1 Oralna faza.....	19
2.2.2.2 Analna faza	19
2.2.2.3 Falična faza.....	20
2.2.2.4 Latenčna in genitalna faza	20

2.2.3	Psihoanalitična teorija po Freudu- Erikson.....	20
2.2.3.1	Prva faza: konflikt med zaupanjem in nezaupanjem v svet.....	21
2.2.3.2	Druga faza: konflikt med avtonomijo in dvomom vase	21
2.2.3.3	Tretja faza: konflikt med iniciativnostjo in občutkom krivde	21
2.2.3.4	Četrta faza: konflikt med delavnostjo in manjvrednostjo.....	22
2.2.3.5	Peta faza: konflikt med identiteto in zmedenostjo.....	22
2.2.3.6	Šesta faza: konflikt med zaupnostjo in osamljenostjo.....	22
2.2.3.7	Sedma faza: konflikt med generativnostjo in stagnacijo	22
2.2.3.8	Osma faza: konflikt med integriteto in obupom.....	22
2.2.4	Najboljša leta za učenje.....	22
2.2.5	Odnos otrok do živali	25
3	MATERIAL IN METODE.....	28
3.1	MATERIAL	28
3.2	METODE	29
3.2.1	Oblikovanje vprašalnika.....	29
3.2.2	Izpolnjevanje podatkov.....	29
4	REZULTATI.....	30
4.1	PODATKI O VPRAŠANIH.....	30
4.2	ODGOVORI NA VPRAŠANJA	30
4.2.1	Imaš doma žival?	30
4.2.2	Katere živali imate doma?	31
4.2.3	Katero žival imaš najraje?.....	32
4.2.4	Zakaj imaš rad žival?	34
4.2.5	Katere živali ne maraš?.....	36
4.2.6	Zakaj ne maraš živali?	38
4.2.7	Prepoznaš živali na sliki ?	41
4.2.8	Prepoznaš oglašanje posamezne živali?.....	42
4.2.9	Ali veš, kaj nam dajejo živali?.....	43
4.2.10	Ali veš, kaj jedo živali?.....	45
4.2.11	Ali veš, kaj pijejo živali	46
4.2.12	Ali veš, kje imajo živali dom?	48
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	50

5.1	RAZPRAVA.....	50
5.2	SKLEPI.....	52
6	POVZETEK.....	53
7	VIRI	54
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Starost otrok in okolje kjer stanujejo.....	30
Preglednica 2: Odgovori na vprašanje otrok doma na kmetiji: Prepoznaš živali na sliki?.....	41
Preglednica 3: Odgovori na vprašanje otrok doma v hiši: Prepoznaš živali na sliki?	41
Preglednica 4: Odgovori na vprašanje otrok doma v bloku: Prepoznaš živali na sliki ?.....	42
Preglednica 5: Odgovori na vprašanja otrok doma na kmetiji: Prepoznaš oglašanje posamezne živali?.....	42
Preglednica 6: Odgovori na vprašanja otrok doma v hiši: Prepoznaš oglašanje posamezne živali?.....	43
Preglednica 7: Odgovori na vprašanje otrok doma v bloku: Prepoznaš oglašanje posamezne živali?.....	43

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Delež anketiranih otrok iz hiše pri katerih so v družini imeli tudi žival	31
Slika 2: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Katere živali imate doma?	32
Slika 3: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Katere živali imate doma?	32
Slika 4: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Katero žival imaš najraje?	33
Slika 5: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Katero žival imaš najraje?	33
Slika 6: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Katero žival imaš najraje?	34
Slika 7: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na odgovor: Žival imam rad, ker je lepa	34
Slika 8: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo v hiši glede na odgovor: Žival imam rad, ker je lepa.....	35
Slika 9: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo v hiši glede na odgovor: Žival imam rad, ker se lahko z njo igram	35
Slika 10: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo v bloku glede na odgovor: Žival imam rad, ker je lepa.....	36
Slika 11: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo bloku glede na odgovor: Žival imam rad, ker se lahko z njo igram	36
Slika 12: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Katere živali ne maraš?.....	37
Slika 13: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Katere živali ne maraš?.....	37
Slika 14: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Katere živali ne maraš?.....	38

Slika 15:	Delež anketiranih otrok s kmetije glede na odgovor: Živali ne maram, ker se je bojim	38
Slika 16:	Delež anketiranih otrok, iz hiše glede na odgovor: Žival ne maram, ker je grda	39
Slika 17:	Delež anketiranih otrok, iz hiše glede na odgovor: Žival ne maram, ker se jo bojim	39
Slika 18:	Delež anketiranih otrok, iz bloka glede na odgovor: Žival ne maram, ker je grda	40
Slika 19:	Delež anketiranih otrok, z bloka glede na odgovor: Žival ne maram, ker se jo bojim	40
Slika 20:	Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj nam dajejo živali?.....	44
Slika 21:	Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj nam dajejo živali?.....	44
Slika 22:	Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj nam dajejo živali?.....	45
Slika 23:	Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj jedo živali?	45
Slika 24:	Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj jedo živali?	46
Slika 25:	Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost vprašanje: Ali veš, kaj jedo živali?	46
Slika 26:	Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj pijejo živali?	47
Slika 27:	Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj pijejo živali?	47
Slika 28:	Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost vprašanje: Ali veš, kaj pijejo živali?	48
Slika 29:	Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kje imajo živali dom?	48
Slika 30:	Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kje imajo živali dom?	49

Slika 31:	Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost vprašanje: Ali veš, kje imajo živali dom?	49
-----------	---	----

KAZALO PRILOG

Priloga A:	Anketni vprašalnik	
------------	--------------------	--

1 UVOD

Dandanes živimo v času kjer so računalniki in mobilni telefoni dodobra poznani skoraj vsakemu tri letnemu otroku. Premalo se zavedamo, da otroci potrebujejo nežnost, toplino, dotik živega bitja, pa naj bo to mamina roka, nežna mačja tačka ali pa samo prijeten vonj lepe cvetlice. Evropski delovni čas njihovih staršev jim omogoča, da preživijo produktivni del dneva v vrtcu. Ko pridejo domov okoli pete ure popoldne, je v zimskem času že popolna tema. Ne preostane jim drugega, kot da čas pred spanjem izkoristijo za večerjo in ogled risanke. Naslednji dan pa se zgodba ponovi.

Domače živali so tiste, s katerimi se srečamo že v zgodnjem otroštvu. Najprej so v obliki ljubkovalnih - plišastih igrač, morda imamo kakšno že pri hiši, srečamo jih na sprehodu po bližji okolici, morda pri babici ali kakšnih znancih na kmetiji. Med seboj se razlikujejo po vrsti, velikosti in obnašanju.

Živali, med njimi tudi človek, si delimo življenjski prostor na Zemlji in bivamo v njem bodisi v mirnem sožitju, bodisi v nenehnem medsebojnem ogrožanju (Enciklopedija živali, 2002).

V nalogi želimo ugotoviti, kakšen odnos do domačih živali imajo otroci v posameznih predšolskih starostnih skupinah (1 – 2letni, 3 – 4 leta in 5 – 6 let), v kakšnem okolju živijo, katera literatura jim je na voljo, kaj predpisuje kurikulum za vrtce, kako dobro poznajo domače živali in pomen razvojne psihologije.

2 PREGLED OBJAV

2.1 ŽIVALI

Živali so najbolj raznovrstna skupina živega sveta, saj so biologi doslej opisali skoraj dva milijona različnih vrst, še veliko večje pa je število neodkritih vrst. V več kot milijardi let trajajočem razvoju so se živali prilagodile spreminjajočem se okolju in v boju za obstanek razvile najrazličnejše življenjske načine. Nekatere med njimi so postale hitro se premikajoči plenilci, kakršni so morski psi, velike mačke in ujede. Druge so komaj opazne in živijo v tleh ali na globokem morskem dnu, kjer se hranijo z ostanki mrtvih rastlin in živali. Vse živalske vrste sestavljajo kraljestvo živali – velikansko skupino biološko sorodnih organizmov, ki imajo zdaj vodilno vlogo v živem svetu (Živali, 2005).

Živali navadno zlahka prepoznamo, ker se v nasprotju z drugimi živimi bitji premikajo naokoli. To velja za večino kopenskih živali, ne pa za številne vodne vrste, pri katerih odrasle živali preživijo vse življenje pritrjene na enem mestu. Nekatere izmed njih iztezajo v vodo lovke in so na pogled zelo podobne rastlinam. Za prepoznavanje živali so zanesljivejše druge biološke značilnosti: živalsko telo je sestavljeno iz številnih celic, na okolico pa se odzivajo s pomočjo živcev in mišic. Vse živali pridobivajo energijo iz hrane, ki jo sprejemajo iz okolice. Živali so visoko razvita bitja, ki se v primerjavi z drugimi organizmi izrazito odzivajo na dražljaje. Celo najpreprostejša žival se hitro odzove na spremembe v svoji okolici in se odmakne od grozeče nevarnosti ali se iztegne proti hrani. Živali z dobro razvitim živčevjem zmorejo še več: lahko se učijo na izkušnjah - sposobnost, ki jo lahko opazujemo le v živalskem svetu (Živali, 2005).

2.1.1 Domače živali

Domače živali so kulturna vrednota človeštva. Že tisočletja jih človek uporablja za prirejo hrane, surovin, za delo ali kot hišne živali. Na splošno so domače živali tiste živali, ki jih človek redi za svojo korist in ki živijo pod njegovim varstvom ter oskrbo. Po Benecke 1994 (cit. po Šalehar, 2006) jih delimo v:

- tradicionalne domače živali - pes, mačka, konj, govedo, prašič, koza, ovca, kokoš, pura, raca, gos, kunec,...

- domače živali iz skupine rib - krap, postrv, ...
- domače živali iz skupine insektov - domača čebela, sviloprejkica, ...

V stoletjih in tisočletjih razvoja po udomačitvi so iz geografsko izoliranih populacij nastale podvrste in znotraj njih tipi, prilagojeni razmeram določenega okolja in podnebja. Dobili smo številne avtohtone domače živali in s tem biotsko (gensko) raznovrstnost. V zadnjih desetletjih je človek s selekcijo iskal genotipe z visoko proizvodnostjo in z njimi nadomeščal ponavadi manj produktivne avtohtone tipe domačih živali. Tako smo izgubili številne tipe domačih živali in s tem prispevali k zmanjšanju genske različnosti pri posameznih vrstah domačih živali. Posegli smo v zakone narave, ki prav z različnostjo življenja na Zemlji - rastline, živali, ekološki sistemi - omogoča preživetje človeštva (Šalehar, 2006).

Mnogi strokovnjaki vidijo v udomačitvi živali prav tako pomembno dejanje, kakor je iznajdba pisave (Malik in Malikova, 1988).

2.1.1.1 Mačka

Mačke (*Felidae*), poznane že iz paleocena pred okoli 60 milijonov let, so s 35 vrstami po svetu razširjena družina kopenskih zveri. Hodijo po prstih, vse razen geparda lahko vpotegnejo kremplje (Sivec, 2002).

Domača mačka je hišna mačka, je stanovanjska ljubljanka, je poulična mačka, je kmečka mačka. Domače mačke v Evropi, Angliji, Severni Ameriki, Avstraliji in Novi Zelandiji imajo podobno čvrsto konstitucijo. V Sredozemlju, v južni in jugovzhodni Aziji so zaradi toplejše klime obdržale bolj vitko konstitucijo, podobno njihovim staroegipčanskim prednicam. Dolga stoletja so bile mačke predvsem delovne živali, njihova naloga je bila zaščita pridelkov pred malimi glodalci (Tabor, 2003).

Zelo dobro vidijo, slišijo in tipajo (brki na gobcu). Razločijo barve, značilno je prostorsko gledanje, v mraku veliko bolje vidijo kot ljudje. Mišice v šarenici zelo hitro spreminjajo premer zenice, zato se oko hitro prilagodi. V mrežnici je poseben sloj (*tapetum lucidum*), ki odbija svetlobo in leži pod slojem čutnih celic. Če ponoči osvetlimo mačje oko, se sveti zaradi odbite svetlobe (Sivec, 2002).

Sijajna tapeta (*tapetum lucidum*) v mrežnici mačjega očesa deluje kot zbiralnik svetlobnih žarkov, zato omogoča, da mačka dobro vidi tudi pri zelo slabi osvetlitvi. Poleg zelo dobrega vida imajo zelo dober tudi sluh. Njihovo slušno območje sega celo do 80.000 Hz in to jim omogoča, da mačke zaznavajo komunikacije med mišjo in med njenimi potomci v gnezdu, kar omogoča uspešen lov. Število vonjalnih receptorjev pri mački je podobno kot pri človeku. Voh pri mačkah lahko ocenimo kot dober. Pomembno vlogo ima pri spolnem obnašanju mačk. Z markiranjem puščajo živali svoja sporočila v okolju, ki jih druge živali lahko ugotavljajo le z vohom. Pri tem se poslužujejo tudi jakobsonovega organa, pri čemer vihajo zgornjo ustnico. Pri mačkah pravimo temu opravilu mrdanje (Štuhec, 1997).

Mačka pije tako, da namaka jezik v vodo in le tega v ustih ožame in zaradi tega porabi veliko časa za zaužitje manjše količine tekočine. Mačke so mesojede živali. Po 30. dnevu starosti mladičev mačka ne izloči več dovolj mleka, zato začno mali mucki jesti tudi drugo hrano. Mati svojim mladičem prinaša tudi živ plen in kaže pred njimi igro mačke z mišjo. Mačji mladiči se naučijo loviti miši v starosti 3 - 4 mesece (Štuhec, 1997).

Razen obdobja paritve so mačke samotarji. Plen lovijo iz zasede ali po krajšem pogonu. Imajo svoje teritorije, ki jih pogosto označujejo z urinom ali blatom (Sivec, 2002).

Mačka je plenilec. Lovi vse vrste majhnih živali, ki jih lahko obvlada, od majhnih ptičev do miši in rib. Na vsaki kmetiji je kakšna mačka. Imajo jih zato, da lovijo miši, ki pogosto živijo na seniku in kaščah, v senu ali pa v žitnem zrnju. Na kmetiji se namreč vedno najde kakšen zalogaj za te glodalce. Lovci na miši stikajo za svojim plenom po različnih delih kmetije, kjer bi le te lahko živele (Montagne, 1999).

2.1.1.2 Pes

Psi (*Canidae*), so se pojavili v starem oligocenu pred približno 35 milijoni let. Danes so s 35 vrstami po svetu razširjena družina kopenskih zveri. So predvsem mesojedi plenilci. Glava ima dolg gobec z močnimi čeljustmi. Rep je srednje dolg in pogosto košat (Sivec, 2002).

Psi slabo vidijo. Ostrina je zadovoljiva do razdalje 10 metrov. Pes vidi sorazmerno dobro ponoči, kar je posledica razmerja med vidnimi čepki in paličicami v očesni mrežnici, ki je

v dobro paličic. Podobno kot kokoši imajo tudi psi zelo dobro zaznavanje gibanja, celo do 300 metrov. Slišijo odlično, kar človek sliši na razdaljo 6 metrov, sliši pes na štirikrat večji razdalji. Imajo tudi odličen voh, v vonjalnem epitelu imajo odvisno od pasme med 150 in 300 milijonov vonjalnih receptorjev. Pri žretju pustimo psa pri miru, ker v nasprotnem primeru poskuša hrano braniti. Zadostuje jim taka hrana, kot jo ima človek. Pes pije tako, da oblikuje jezik v obliko žlice in si z njim meče vodo v usta. Na dan popije 40 ml vode na kg telesne teže (Štuhec, 1997).

Psi imajo višji inteligenčni količnik od večine drugih domačih živali, kot so mačke papagaji ali konji. Poleg tega imajo izredno sposobnost za asociativno povezovanje in se hitro učijo. Zaradi prirojenih socialnih navad zaznajo in znajo razlagati tudi dokaj nejasne signale, skupaj z vonjem, ki ga oddajajo druga živa bitja. Zaradi teh lastnosti lahko s človekom navežejo tesen odnos in globoko prijateljstvo, ki traja vse življenje. Glede na to, da psi ne »govorijo«, temveč se sporazumevajo z »govorico« telesa, je izredno pomembno, da se človek nauči to govoro prepoznavati in nanjo primerno »odgovarjati« (Falappi, 2002).

Kmetije so navadno sredi travnikov ali polj, pogosto precej na samem. Zato imajo skoraj vedno psa čuvaja, ki se sprehaja po posestvu. Njegova naloga je obvestiti kmeta in druge člane družine, da na dvorišče prihaja tujec. Tega »pozdravi« z glasnim laježem, saj to spada k njegovi »službi«. Pes čuvaj je ponavadi velik, kakor npr. doberman, nemški ali kraški ovčar. Če želi kdo stopiti na kmetijo, kjer pes čuvaj ni privezan, je treba prositi lastnika, da psa pridrži (Montagne, 1999).

2.1.1.3 Kunec

Kunec ali zajec? Obe vrsti, kunce in zajce, uvrščamo med višje sesalce v red *Lagomorpha* (zajci), ki ga sestavljata dve družini.: *Ochotonidae* (žvižgači) in *Leporidae* (pravi zajci). V slednjo uvrščamo enajst rodov zajcev in kuncev. Med njimi sta za nas najpomembnejša rodova *Oryctolagus* in *Lepus*. Rod *Oryctolagus* ima le eno vrsto, *Oryctolagus cuniculus* (iz grških *oryttain* = kopati, *lagos* = zajec in latinsko *cuniculus* = podzemni rov) ali evropskega divjega kunca. V rodu *Lepus* je najpomembnejša vrsta *Lepus europaeus*, poljski zajec, ki živi tudi pri nas. Bistvene razlike med zajcem in kuncem so predvsem v

načinu razmnoževanja, v načinu življenja, deloma pa tudi v zgradbi okostja in mišičja (Grün, 2002).

Kunci in zajci, so danes s 44 vrstami po vsem svetu razširjena družina sesalcev. Zaradi sekalcev in načina življenja so jih prvotno uvrščali med glodalce, danes pa jih uvrščamo med samostojen red. Zrastejo 25 - 70 cm, imajo kratek rep, so rastlinojedi z zobmi, ki so podobni kot pri glodalcih. Imajo iztrebke dveh vrst. Mehke bobke pojedjo neposredno iz zadnjične odprtine (cekotrofija). Končni iztrebki so okrogli trdi bobki. Kožuh je gost in mehak, zadnje noge so podaljšane; hitro tečejo in skačejo. Ušesa so velika, dobro slišijo in vohajo. Ponekod povzročajo škodo na poljih. Dosežejo starost 10 - 12 let (Sivec, 2002).

Na kmetijah srečamo kunce samo še v ogradah, na splošno dovolj prostornih. Bolje je, da živali ne spuščamo na prosto, ker povzročajo škodo na pridelkih in kopljejo luknje. Kunec je rastlinojed: zadovoljen je z vsako rastlinsko hrano; tudi drevesno lubje ni varno pred njegovimi malimi a ostrimi zobmi (Montagne, 1999).

Kunčje pasme delimo glede na namen reje na: mesne pasme, volnate pasme (med drugimi angorski kunec, ki daje volno za mehke puloverje), pasme za krzno (iz njihove kože pridelujejo jopiče, plašče in klobuke) in razstavne pasme, namenjene izključno razvedrilu. Kunčja samica lahko trikrat na leto skoti po 6 do 8 mladičev. Pri starosti 6 mesecev imajo lahko že mladiče. Te živali se zares zelo hitro razmnožujejo (Montagne, 1999).

Poznamo več vrst domačih kuncev: nekatere cenimo zaradi dolge in mehke dlake, druge zaradi mesa. Med najbolj znane pasme sodijo: modri dunajčan, mehkodlaki angorski kunec in ljubeznivi burgundski kunec (de la Iglesia, 1994).

Domače kunce lahko srečamo v zelo različnih okoljih: na kmetijskih gospodarstvih, kmečkih dvoriščih, pri vrtničkarjih, tistih, ki kmetujejo v prostem času, na vzrejnih obratih rejcev pasemskih malih živalih in celo v otroških sobah. Verjetno so med domačimi živalmi tako priljubljeni le še psi in mačke (Grün, 2002).

2.1.1.4 Govedo

Goveda in vitonožci (*Bovinae*), poddružina sodoprstnih kopitarjev iz družine rogarjev in votlorogov. Pojavili so se v obdobju pliocena (pred okoli 4 milijoni let) imajo široko

lobanjo in rogove, ki so pri večini samcev močnejše razviti. Od čutil imajo najboljše razvit voh in sluh, vidijo tudi barve. Predstavniki so bizoni, bivoli, zober in navadno govedo (Bos), rod v katerega spadajo: jak, gaver, banteng in tur. Iz navadnega goveda izvirajo številne pasme domačega goveda (Sivec, 2002).

Govedo spada med rastlinojede živali. Imajo večdelen sestavljen želodec (vamp, kapica, prebiralnik, siriščnik). Za njih je najbolj značilno prežvekovanje (ruminacija). Krma po zaužitju preide vamp, kjer se meša z močnimi kontrakcijami posameznih vampovih vreč. Krma, ki še ni dovolj prežvečena, da bi lahko prešla iz kapice v prebiralnik in naprej skozi prebavni trakt, se vrača iz vampa nazaj v usta, kjer jo žival temeljito prežveči in ponovno požre. Ta proces se ponavlja, dokler ni vsa krma dovolj zdrobljena. Prežvekovanje je zelo natančno usklajen proces - če katera koli faza »zataji«, pride do zdravstvenih problemov (Orešnik in Kermauner, 2000).

Pri pitju vode porinejo goveda gobec 2-5 cm v vodo in nato pijejo z močnimi potegi. Odraslo govedo je sposobno popiti v eni minuti do 20 litrov vode. Pogostost pitja pri govedu nima vpliva na količino popite vode, ker jo lahko v vampu shranijo večjo količino (Štuhec, 1997).

Krava je odrasla samica goveda, samec je bik - skopljen pa vol. Mladiču pravimo tele; teliček (moškega spola) oziroma telička (ženskega). Krave na kmetiji gojimo zaradi mleka in mesa (govedina). Ko še ni bilo traktorjev, so krave in vole uporabljali kot vprežno živino. Krave gojimo v hlevu ali na prostem (Domače govedo, 2006).

Za ljudi je krava najpomembnejša domača žival. Človeku daje meso in mleko. Iz mleka izdelujejo maslo in sir, iz kože pa usnje, za obutev in pohištveno blago. Iz rogov izdelujejo posode in nakit, iz kosti pa pridobivajo lepilo. Nekatere organe uporabljajo tudi pri izdelovanju zdravil (Montagne, 1999).

Kravo je treba pomolsti dvakrat na dan. Na velikih, sodobnih kmetijah uporabljajo električne molzne stroje, na manjših posestvih pa še vedno molzejo ročno. Krava mora imeti teleta vsaj vsako drugo leto, da daje dovolj mleka, ker je le to namenjeno mladiču. To posebnost izkorišča rejec tako, da materi odvzame tele in ga hrani na drug način, kravo pa vsak dan molze (de la Iglesia, 1994).

2.1.1.5 Prašič

»Kakšen pujs si!« je pogosta oznaka umazanega človeka. Ljudje resnično mislijo, da se svinje oziroma prašiči valjajo v nesnagi. Resnica pa je povsem drugačna. Prašiči cenijo čisto in suho zavetje, radi izkoristijo priložnost in se razposajeno podijo po travnikih. Kadar jim je vroče, se resnično radi valjajo v blatu; tako si kožo očistijo zajedavcev in se zavarujejo pred piki žuželk (Montagne, 1999). Blato jih varuje pred močnimi opeklinami, vodi, ki izhlapeva, pa telo prašiča prijetno hladi (Štuhec, 1997).

Izvorna vrsta domačih prašičev je ena: to je divji prašič (*Sus scrofa*), ki je razširjen v Evropi, Aziji, severni Afriki in Indoneziji. Zaradi geografskih ločitev so nastale številne podvrste divjih prašičev, ki so prilagojene razmeram okolja. Najpomembnejši podvrsti sta: evropski divji prašič (*Sus scrofa scrofa*) in azijski divji prašič (*Sus scrofa vittatus*) (Šalehar in sod., 1995).

Prašiči (*Suidae*), so družina sodoprstnih kopitarjev iz podreda neprežvekovalcev. Ustanovitelji starodavnih ver niso prepovedovali uživanja svinjine zaradi nečistoče (valjajo se po blatu), ampak ker so vedeli, da so v svinjskem mesu tudi zajedavci, ki so nevarni človeku (Sivec, 2000).

Prašiči vidijo dobro, v barvah pri osvetlitvi 200 do 12 lx in črno belo pri osvetlitvi 12 do 0,2 lx. Slišijo zelo dobro, precej dovtetni so za znane glasove, ki napovedujejo krmljenje in neznane, ki utegnejo napovedati nevarnost. Znani so primeri, ko so se prašiči navadili na svoja imena in so se odzvali na klice. Po sposobnosti voha se s prašiči lahko kosajo le nekatere pasme psov. Zaradi odličnega vonja uporabljajo prašiče tudi za iskanje tartufov (Štuhec, 1997).

2.1.1.6 Perutnina (kokoši, pure, race, gosi)

»Kaj je bilo prej, kokoš ali jajce?« so se stoletja spraševali učenjaki. Odgovora niso našli. Kmetov pa to vprašanje ni nikoli posebej zanimal.; namreč če imaš kokoši, imaš tudi jajca, saj kokoš znese jajce skoraj vsak dan (Montagne, 1999).

Kokoši (*Galliformes*), po vsem svetu razširjen red močnih, 10-150 cm velikih talnih ptic z več kot 260 vrstami. Imajo močne noge, prilagojene za tek in kopanje zemlje. Glava je

majhna, imajo močan, kratek kljun, prilagojen za pobiranje hrane s tal. Samec in samica sta pogosto različno obarvana. So ptice stalnice, mladiči so begavci. Številne je človek udomačil kot domače in okrasne živali (Sivec, 2002).

Kokoš (*Gallus gallus domestica*) spada med najstarejše udomačene vrste. Udomačili so jo okrog 4000 let pred n. št. v jugovzhodni Aziji. Praprednica domače kokoši (bankiva kokoš) živi še danes prosto ob robu džungle v jugovzhodni Aziji in na otokih Java, Borneo in Sumatra (Malik in Malikova, 1988).

Kokoši vidijo odlično. Splošno mnenje je, da je za ptiče najpomembnejši čut vid. Vidijo v barvah, podobno kot človek, le s to razliko, da so manj občutljive na modro in vijolično barvo, zelo dobro zaznavajo tudi gibanje. Kokoši dobro slišijo le pri nižji frekvenci (60 - 12000 Hz). Domnevajo, da kokoši vohajo slabo, ugotovili so, da lahko zavohajo kri (Štuhec, 1997).

Pure (*Meleagrididae*), je družina do 1,3 m velikih ptic iz reda kokoši z dvema vrstama v gozdovih Srednje Amerike in ZDA. Glava in vrat sta gola, rdečkasto vijoličasta s prstastimi priveski. Gnezdijo na tleh. Divja pura (*Meleagris gallopavo*) je izvorna oblika domače pure. Udomačili so jo že Azteki, španski osvajalci so jo prinesli v Evropo (Sivec, 2002).

Ko so Španci kot prvi Evropejci konec 15. stoletja pripluli v novi svet (Ameriko), so odkrili neko vrsto velike perutnine, ki so jo Indijanci zrejali kot domačo žival. To je bila pura. Pred več tisoč leti - točnega časa ne poznamo - so bile pure tam že udomačene. (Montagne, 1999).

Španci so nekaj pur odpeljali v Evropo in jih zrejali predvsem za meso. Poznamo le okoli 10 pasem. Domače pure so velike živali, ki dosežejo teže tudi do 20 kg, zato raje tekajo, kot letajo. Spoznamo jih po temnem, bleščečem perju in tudi po značilni glavi in golem bradavičastem vratu. V času parjenja se samcu vratne bradavice in mesnat izrastek nad kljunom (čampelj) povečajo in pordečijo. Podobno kot pav, vendar manj izrazito, tudi puran »vozi kočijo« tako, da razširi repno pahljačo in pleše svatbeni ples, da bi očaral samice (pure). Oglašja se značilno: »Gluglu!« Tako poskuša osvojiti pure in jih pripraviti do parjenja. V času parjenja, to je najpogosteje spomladi, samci zelo zavzeto branijo

samice; pri tem so zelo napadalni in tekmeča tudi ubijejo. To ponavadi rejci upoštevajo in redijo le po enega purana in več samic. Pura v zavetrju grmovja napravi gnezdo, kamor znese 10 do 20 jajc in jih sama vali. Mladiči se izvalijo po 28 dneh. Pure se hranijo pretežno z rastlinsko hrano; pobirajo vse vrste sadežev in plodov, žir, želod, kostanj, grozdje, jagode in maline. Rade imajo tudi zrnje, žuželke, polže in pajke (Montagne, 1999). Pura se razlikuje od drugih domačih pernatih živalih po rasti in dolgih repnih peresih, ki se lahko razpro v pahljačo. Včasih spi čepe na kakšni nižji drevesni veji (de la Iglesia, 1994).

Race (*Anatinae*), z več kot 100 vrstami po vsem svetu razširjena poddružina manjše do srednje velikih ptic. Kljun na notranji strani je opremljen z roženimi zobci, na kratkih in močnih nogah imajo sprednje prste povezane s plavalno kožo. Glavo in vrat imajo pri letu stegnjena naprej. Obarvanost je lahko zelo različna, odvisno od spola in letnega časa. Samec rac mlakaric (*Anas platynchos*) ima modro zeleno glavo, prsi so rjave, boki sivi, okoli vratu ima bel obroč, samica je rjava. V Sloveniji je splošno razširjena, iz nje izvira domača raca (Sivec, 2002).

Pogled na race, ki se pozibavajo okrog kmetije ni redek. Verjetnost takega srečanja je še večja, če je v okolici kakšen jarek ali mlaka, saj so race vodni ptiči. Udomačevanje divje vrste ni posebno težko (Montagne, 1999). Race imajo med prsti na nogah plavalno kožico, ki jim pomaga pri hoji in plavanju. Kožico uporabljajo za veslo, da se odrivajo po vodi (de la Iglesia, 1993).

Race zrejajo za meso, za jajca ali preprosto za veselje. Raca znese 6 do 10 jajc, ki niso nič večja od kokošnjih, v gnezdo, v preprosto jamico, prekrito z rastlinjem. Gnezdo napravi včasih tudi na travi, pod grmom ali na seniku. Na jajcih sedi 26 dni. Brž, ko se mladiči izvalijo, že tečejo in si iščejo hrano. Race so predvsem rastlinojedi; najraje imajo vodne rastline, ne zavračajo pa tudi manjših živali, kakršne so žuželke, črvi ali polži (Montagne, 1999).

Gosi (*Anserinae*), z okrog 30 vrstami po vsem svetu razširjena poddružina 0,4 - 1 m velikih ptic, ki so v naravi tesno povezane z vodo. Vrat je daljši kot pri racah, imajo močan kljun in razmeroma dolge noge. So dobri letalci, pri letu imajo iztegnjen vrat. So ptice

selivke, letijo v jati, ki ima obliko klina. Samec in samica sta enako obarvana. Par ostane skupaj vse življenje. Do 90 cm zraste siva gos. Perje je sivo rjavo, trebuh je bel s temnimi lisami, noge so rdečkaste, kljun je rumen ali rdečkast. V Sloveniji je gos preletna ptica. Je izvorna vrsta iz katere so vzgojili domačo gos, ki jo v različnih pasmah gojijo za meso, mast in perje (Sivec, 2002).

»Gosi uporabljam kot pse čuvaje«, je rekel kmet otrokom, ki so začudeno gledali pernati par, kako se sprehaja po dvorišču in glasno gaga. In kmet je imel prav. Brž ko se pojavi vsiljivec, začno gosi kriče gagati in s tem takoj posvarijo gospodarja. Nekaj stoletij pred našim štetjem so gosi že rešile Rim pred napadalci; med tem, ko se je sovražnik poskušal splaziti v mesto v zavetju temne noči, so gosi znotraj kapitalskega obzidja začele glasno gagati in tako straže opozorile na grozečo nevarnost. Po zaslugi gosi je bilo torej mesto rešeno....namesto, da bi jih pojedli so jih pustili živeti do visoke starosti in so umrle naravne smrti. Gos dočaka starost 30 let. Danes lahko na številnih kmetijah vidimo manjše jate gosi. Najpogosteje jih redijo za zakol, ker je njihovo meso zelo cenjeno; posebno slastna je pašteta iz gosjih jeter. Majhno perje (posebno puh) uporabljamo za polnjenje blazin, na katerih je spanec zelo prijeten (Montagne, 1999).

Gosi so predvsem rastlinojedi. Lastniki vrtnih trat bi lahko na trato spustili nekaj gosi. Te bi skrbele za to, da bi bila trava ves čas primerno nizka; to bi bila prava ekološka košnja. So odlični plavalci. Tudi v vodi jedo in sicer vodne rastline, rade pa si postrežejo še z žuželkami in drugimi drobnimi živalmi. Samica napravi gnezdo na tleh v zavetnem kraju, npr. sredi trstičja ali v visoki travi. Znese 6 do 8 jajc in jih vali 4 tedne. Vali skrbno, samec med tem straži okolico gnezda in odganja vsiljivce. Če se kdo približa gnezdu, se z glasnim kričanjem zažene vanj (Montagne, 1999).

2.1.1.7 Drobica (ovce, koze)

Divje ovce živijo v krdelih na goratih območjih južne Evrope, Azije in Severne Amerike. Dolžina telesa 110 - 200 cm, samci imajo masivno zavite rogove. Po vsej verjetnosti so iz različnih podvrst divjih ovc, predvsem muflona in arganija, vzgojili domačo ovco. Ta poleg domačega psa in domače koze spada med najstarejše domače živali. Udomačili so jo na stepskih območjih JZ Azije, še preden se je povsem razvilo poljedelstvo. Najstarejše

najdbe izvirajo iz 9 tisočletja pr. n. št. iz Iraka. Od tam se je pred okoli 4000 l. preko Perzije in Mezopotamije razširila tudi v Evropo (Sivec, 2002).

Iz prvih udomačenih ovc se je v stoletjih razvilo več kot 600 pasem; poznamo take z dolgim in take s kratkim repom, z dolgo ali kratko volno, zelo mesnate in bolj vitke, rogate in nerogate, z dolgimi ali kratkimi uhlji. Kadar domača ovca nosi rogove ima samec (rečemo mu oven ali jarec) veliko večje kot samica (Montagne, 1999).

Kompan in sod. (1996) je zapisal, da morajo imeti živali pasemsko značilne telesne oblike, korektne okončine, pravilno stoji nog, raven hrbet, gladek prehod od vratnega v hrbtne del. Mlečne pasme so značilno bolj trikotnega videza z močnim zadnjim delom in obsežnim vimenom. Mesne pasme imajo bolj pravokotno, široko in globoko telo z mesnatimi stegni, tudi sicer so močno omišičene.

Na začetku so domačo ovco redili za meso in mleko. Šele kasneje so odkrili, da lahko volno te živali uporabljajo za pletenje in izdelovanje oblačil. Od takrat ovce vsako leto strižejo. Zato se njihova dlaka (runo) zelo hitro obnavlja. Ovce se hranijo s travami in številnimi drugimi vrstami rastlin. Pogosto živijo v tropih po več sto živali, ki se pasejo pod nadzorom pastirja in njegovih psov. Na kmetijah so tropi manjši (Montagne, 1999).

Koza (*Capra*) s štirimi vrstami naseljujejo planinska območja Evrazije in S. Afrike. Zelo dobro plezajo, samci imajo brado in velike ali upognjene rogove, ki so pri samicah manjši. Divje koze so kozorog, markor in bezoarska koza. Iz slednje so v 9. tisočletju pr. n. št. vzgojili domačo kozo. Danes poznamo številne pasme domače koze (Sivec, 2002).

Koze in ovce pripadajo dvema različnima, toda sorodnima vrstama. Nedvomno je koza starejša domača žival, kot ovca. Koze ni težko rediti, saj je prilagodljiva žival; oskrbuje nas z mlekom, mesom, volno in kožo. V okolici človeških naselij se koze zadovoljijo z vsemi vrstami rastlinja; jedo trave, listje, drevesne in grmovne poganjke, povsod najdejo kaj primerne za pod zob (Montagne, 1999).

Drobnica vidi dobro. Vid uporablja v glavnem za izbiro rastlin na pašniku in zato, da se držijo v tropu. Drobnica vidi v barvah, najljubša pa je zelena (546 nm). Ovce in koze slišijo dobro. Zvočne stike uporabljajo matere in mladiči za komunikacijo do razdalje 10

m. Vohajo dobro, na paši se izogibajo rastlin z močnim vonjem. Drobница lahko že na veliko razdaljo zavoha roparico (Štuhec, 1997).

Izraz koza lahko pomeni vrsto živali ali pa samico te vrste. Koza po 5 mesecih brejosti povrže 1 ali 2 mladička – kozlička. Samec ima brado in mu rečemo kozel. Koze dobro skačejo. Tudi mladičem se posrečijo skoki prek metra. Iz kozjega mleka izdelujejo številne vrste okusnih sirov. Kozje meso je, denimo, v Afriki pomembno živilo, v Aziji pa iz kozje volne izdelujejo zelo kakovostno blago in pletenine. Ker so kozo dolgo imeli za pomemben vir mesa, so te živali naseljevali na mnogih otokih in drugih odmaknjenih delih sveta. Ladje, ki so plule tam mimo, so imele vedno zagotovljen vir svežega mesa. Naseljene živali pa so se zelo hitro prilagodile na novo življenjske razmere in jih je bilo težko ujeti. Posledica tega je, da so koze številna območja popolnoma opustošile. Nastali so novi polpuščavski predeli, kjer ni moč najti skoraj nobenega življenja (Montagne, 1999).

2.1.1.8 Kopitarji (konj, osel, mula in mezeg)

Iz fosilnih ostankov v Ukrajini je možno razbrati, da so konja imeli udomačenega vsaj že pred 4000 leti pr. n. št. Konja so najprej uporabljali za hrano, se pravi, da so ga lovili. Verjetno so pri lovu zajeli kako težje gibljivo žival, brejo ali poškodovano kobilo ali morda kako žrebe. Privezali so jih ob domu in na tak način počasi udomačili. Udomačitev konj se je verjetno dogajala na več kontinentih hkrati in ne samo na enem kraju. Udomačeni konji so bili podobni morfološko in fiziološko svojim izvornim oblikam (Tušak in Tušak, 2002).

Konji (*Equidae*), po vsem svetu razširjena družina lihoprstnih kopitarjev s sedmimi vrstami. Imajo visoke noge, hitro tekajo, prehranjujejo se s travo. Prsti na nogah, razen srednjega prsta, ki je močno podaljšan in se končuje s kopitom, so zakrneli. Od tretjega in četrtega prsta so ostali le še krnasti ostanki. Kot tipični rastlinojedi imajo v zgornji in spodnji čeljusti ohranjene vse sekalce s katerimi trgajo travo, ki jo potem zmeljejo z vrsto grbinastih zob z visokimi kronami. Kot neprežvekovalci imajo en želodec. Slepo črevo, kjer poteka mikrobiološka prebava vlaknine, je močno povečano (Sivec, 2002). Konji imajo odličen tip, zelo dobro imajo razvit voh sluh in okus, vid pa je dobro razvit (Štuhec, 1997).

Poznamo več kot 100 pasem konj. Konj je plemenita žival, ki se hrani izključno z rastlinsko hrano, vendar ni prežvekovalec. Srečamo ga v vseh velikostih: nekatere pasme ne presegajo velikosti ovčarskega psa, nekatere pa so z več kot 2 metroma višine pravi velikani. Različne so tudi barve konj; najpogostejša je rjava, rjavo-rdeča, kostanjeva, črna (vranci), siva, bela, poznamo pa tudi vmesne odtenke in različna znamenja (lisce, tigre in druge) (Montagne, 1999).

Samca imenujemo žrebec, samico kobila, po enajstmesečni brejosti samica skoti žrebička, ki je že po nekaj minutah sposoben slediti materi. Dočakajo starost 40 - 50 let (Sivec, 2002).

Domači osel (*Equuus africanu asinus*) zraste do višine 1,4 m, zelo skromna vrsta s suhih območij, z veliko glavo, dolgimi ušesi in ozkimi kopiti (Sivec, 2002). Osel je manjši od konja, največkrat sive, rjave ali rdečkaste barve in ima zelo dolga ušesa. Na kmetiji je največji garač. Če z njim lepo ravnamo, je ljubezniv in ubogljiv, ne zavrača večjih bremen in težkega dela. Je ponižen, vztrajen, vzdržljiv in miroljuben, vendar ga ni mogoče premakniti z mesta, kadar ga zgrabi trma (de la Iglesia, 1994).

»Si pa res osel«, pogosto rečemo komu in pri tem mislimo, da je tisti človek neumen. Toda osel še zdaleč ni neumen, nasprotno, je zelo pametna žival. Domači osel izvira iz afriškega divjega osla, ki so ga udomačili v Egiptu že okrog 6000 let pred Kristusom. V južni Evropi ga pogosto uporabljajo za tovorno živino: na hrbtu prenaša tovore, pa tudi ljudi, predvsem turiste, po gorskih poteh; prav tako vleče voziček po polju. Redkeje ga srečamo na kmetijah po srednji in severni Evropi, saj ima raje tople kraje (Montagne, 1999).

Čeprav ima osel odličen sluh, vid in voh, je skromna žival. Hrani se zelo preprosto: s travo in pekočimi rastlinami, kot so koprive in osat. Nasprotno pa je pri vodi zelo zahteven: z redkimi izjemami nikoli ne pije umazane ali okužene vode (de la Iglesia, 1994).

Komaj rojeni oslički z dolgimi nogami in trepetajočim trupom so zelo ganljivi. Običajno se skotijo spomladi, oslica pa je breja leto dni. Ko se osliček skoti, ga mati liže in s kratkimi sunki smrčka spodbuja, naj se postavi na noge. Čeprav je mladiček negotov in se opoteka, začne pod budnim očesom matere delati prve korake (de la Iglesia, 1994).

Stari Rimljani so zelo cenili oslovo moč in pridnost. Gospe pa so bile bolj navdušene nad osličjim mlekom. Popeja, žena cesarja Nerona, se je vsako jutro kopala v osličjem mleku, ki ji je mehčalo kožo (de la Iglesia, 1994).

Konji in osli sicer pripadajo različnim živalskim vrstam, vendar se med seboj lahko pariyo: potomec osla in kobile je mula, od matere oslice in očeta žrebca pa dobimo mezga. Oba sta neplodna (Montagne, 1999).

2.1.1.9 Čebele

Čebele (*Apoidea*), naddružina z okrog 20000 vrstami po celem svetu razširjenih žuželk iz skupine pikajočih kožekrilcev, od 20 - 40 mm velike čebele so pomembni oprasovalci rastlin (Sivec, 2002).

Tako kot pri vseh žuželkah je tudi čebelje telo z dvema globokima zareza razdeljeno na tri dele: glavo, oprsje s krili in zadek. Čebelina koža je neke vrste skelet, saj je sestavljena iz povrhnjice in trdega hitina, nanj pa se pripenjajo mišice. Čebelin kožni skelet je sestavljen iz hrbtnne in trebušne mišice. Obročki so med seboj povezani s tanko in prožno pokožnico, ki dopušča, da čebele lahko telo nekoliko skrajšajo ali podaljšajo. Skoraj ves hitinski del je pokrit z dlačicami (Javornik in sod., 1984).

Čebele, neutrudne in vedno delavne letalke, letajo nad travniki in iščejo cvetove. V njih najdejo dragoceno hrano: medicino, ki jo nabirajo z dolgim rilčkom in cvetni prah, ki se jim prilepi na nežni puh, s katerim so pokriti nekateri deli telesa. Ko se čebele vrnejo v panj, predelajo dragoceni snovi v vosek in med. Kadar čebela delavka - torej ena tistih, katerih naloga je delati in prinašati domov pelod in medicino – najde travnik, poln rož, pohiti v panj in s tem obvesti tovarišice. Komunikacijski sistem čebel je tako učinkovit kakor besede. Čebela leta v obliki osmice in tako kaže, kje je cvetoči travnik in v katero smer je treba leteti (de la Iglesia, 1994).

Nekatere čebele delavke v panju skrbijo za ličinke. Med njimi so tudi bodoče matice, ki jih bodo hranile z matičnim mlečkom, kašo iz medu in sline. Druge ličinke dobivajo hrano za med in pelod. Edina naloga čebeljih samcev ali trotov je, da oplodijo matico. Vonj matice se prime vseh čebel delavk v panju, tako da se med seboj prepoznajo po vonju svoje

vladarice. Čebelo, ki ima drugačen vonj, brez odlašanja napodijo proč. Čebele v obrambi pred nevarnostjo brez obotavljanja uporabijo strupeno želo. Toda, ko čebela piči svojo žrtev, izgubi želo in takoj umre. Želo imajo samo čebele delavke in matice, troti ga nimajo (de la Iglesia, 1994).

2.1.2 Ostale živali

Otroci se v svojem okolju srečujejo z različnimi živalmi. Poleg domačih - kmečkih živali imajo lahko doma tudi druge vrste živali: hrčke, miši, različne vrste rib ali ptic, morda tudi kakšno eksotično žival kot je kača, činčila in druge. V živalskem vrtu lahko spoznajo npr. slona, leva, žirafa, idr. V gozdu lahko srečajo srno, lisico, včasih tudi volka ali medveda.

V mestnem in kmečkem okolju živijo ptice lastovke. Niso sicer domače živali, jih pa lahko tako obravnavamo. Lastovke (Hirundinidae), razen Nove Zelandije, Arktike in Antarktike po vsem svetu razširjena družina ptic pevk z okoli 75 vrstami. Velike so od 10 do 23 cm (Živali, 2002).

Kmečka in mestna lastovka sta v preteklosti živeli v skalnih stenah. Pridružili sta se človeku, saj sta v njegovih bivališčih našli ugodne razmere za gnezditve, okoli njih pa obilje muh in komarjev, s katerimi se prehranjujeta. Kmečka lastovka (*Hirundo rustica*) je po vratu in obrazu rjava rdeča, njen rep spominja na škarje. Mestna lastovka (*Delichon urbica*) do 15 cm velika ima belo trtico ter oprsje in trebuh, rep pa ni tako globoko zarezan kot pri kmečki lastovki. Kmečka lastovka gnezdi v zgradbah - hlevih, medtem ko si mestna lastovka napravi gnezdo, lahko v kolonijah, pod napuščem strehe. V zadnjih letih je število ptic obeh vrst upadlo (Zpêvák, 1998).

Kmečka lastovka se hrani z žuželkami, ki jih ujame v zraku ali nad vodno gladino. Gnezdi poleti na severni polobli. Gnezdo iz blata in slame gradita oba starša. Samica vanj znese 4 do 5 jajc. Po gnezditvi se ptice preselijo na jug in se tako izognejo zimi (Johnson, 1998).

Če si hočejo lastovke zgraditi gnezdo, potrebujejo blato. V krajih kjer ni veliko vode, lastovkam pomagajo tako, da naredijo umeten vodni zbiralnik. Po vrtu razgrnejo kos polivinila, nanj naložijo kupčke blata (ki ga pripravijo iz mešanice vode in prsti) in slamo. To je lastovkam v dragoceno pomoč (de la Iglesia, 1994).

2.2 OTROCI

Človeško bitje se začne razvijati v trenutku spočetja. Pri proučevanju otrokovega razvoja gre za znanstveno raziskovanje teh procesov. Strokovnjaki, ki proučujejo otrokov razvoj, opazujejo, kako se otroci spreminjajo od spočetja do mladostništva, spremljajo pa tudi lastnosti, ki v vsem tem času ostajajo skoraj nespremenjene (Papalia, 2003).

2.2.1 Dve teoriji otrokovega razvoja

Izraz razvoj se v najsplošnejšem psihološkem smislu nanaša na spremembe, ki se pri ljudeh (ali živalih) pojavijo med spočetjem in smrtjo. Izraz se ne nanaša na vse spremembe, ampak samo na tiste, ki se pojavijo v določenem zaporedju in vztrajajo razumno dolgo časovno obdobje. Človeški razvoj lahko razdelimo na številne vidike. Fizični razvoj, ki se ukvarja s spremembami telesa, osebni razvoj, ki se na splošno uporablja za spremembe v posameznikovi osebnosti, socialni razvoj se nanaša na spremembe v načinu posameznikovega povezovanja z drugimi in kognitivni razvoj se nanaša na spremembe v mišljenju (Hoy, 2002).

Tradicionalno so se psihologi delili na dve glavni teoretični smeri oz. šoli: na empiriste, ki so mislili, da razvoj poteka predvsem kot posledica vplivov našega okolja in nativiste, ki so razvoj pripisovali predvsem delovanju genov. Sedaj bi bilo malo psihologov pripravljeno nedvoumno trditi, da razvoj povzroča samo prvi ali drugi od teh dveh dejavnikov. Jasno je, da k temu, kdo smo, prispevata oba (Hayes, 1998).

2.2.1.1 Behaviorizem

Behavioristične teorije učenja so teorije, ki se pri pojasnjevanju učenja osredotočijo na zunanje dogodke kot vzrok sprememb v vedenju, ki ga lahko opazujemo (Hoy, 2002). Leta 1919 je J. B. Watson (cit. po Hayes, 1998) napisal članek »Psihologija, kot jo vidi behaviorist«, s katerim je poskušal ustvariti novo znanstveno psihologijo, temelječo na načelih učenja, kot so jih razumeli tedaj. Watson je bil popoln behaviorist, kako skrajen je bil njegov nadzor, lahko dojamemo, če si ogledamo njegovo teorijo otrokovega razvoja (Hayes, 1998).

Watson (cit po Hayes, 1998) je menil, da je otrok rojen kot *tabula rasa* – prazna tablica, na katero piše izkustvo in tako ustvari osebo. Trdil je: »Dajte mi ducat zdravih otrok in moj lastni specifični svet, v katerem jih bom vzgojil, pa vam jamčim, da bom katerega koli od njih, ki ga bom po naključju izbral, lahko usposobil, da bo postal strokovnjak katere koli stroke, ki jo bom izbral: zdravnik, odvetnik ali pa tudi berač ali tat ne glede na njegovo nadarjenost, izrazita nagnenja, težnje, sposobnosti, poklic in raso njegovih prednikov« (Watson, 1924, cit po. Hayes, 1998). Iz tega lahko vidimo, da je mislil, da je v posameznikovem razvoju edina resnično pomembna stvar okolje (Hayes, 1998).

2.2.1.2 Nativizem

Nasprotno pa je Gesell leta 1943 trdil, da je razvoj otrok skoraj povsem določen z vpljivi dednosti in da ima okolje nanj le majhen vpliv. Vloga matere je, da zagotovi okolje, v katerem lahko otrokov naravni razvoj poteka čim bolj nemoteno. Priročnik Gesellovega inštituta za proučevanje otrok svetuje materam, da predvsem upoštevajo otrokovo individualnost tako, kakršna je in opustijo idejo, da jo lahko matere bodisi ustvarijo (razen prek dedovanja) ali bistveno spremenijo (Hayes, 1998).

Behaviorizem in nativizem sta torej dva skrajna nazora o razvoju otroka. Kot smo omenili, je danes le malo psihologov, ki imajo tako skrajne poglede, vendar pa mnogi še vedno pripisujejo enemu ali drugemu dejavniku večji pomen. Ko spoznavamo dva načina, s katerima lahko ljudje postanejo to, kar so (procesa dedovanja in učenja), moramo proučiti, kako delujeta. V nasprotnem primeru bomo prvi ali drugi nazor zagovarjali z dokaj »magičnimi« trditvami, ki dejansko ničesar ne razlagajo (Hayes 1998).

2.2.2 Freudova teorija osebnosti

Freud je svojo teorijo osebnosti podal leta 1901. Menil je, da duševnost vsebuje globoko zakopan del, ki se imenuje nezavedno. Nezavedno ni neposredno dostopno zavestnemu proučevanju, vendar vseeno vpliva na doživljanje in ravnanje osebe. Freudova ideja je bila, da so v nezavednem potlačeni spomini na zgodnja otroška doživetja, še zlasti na otrokove konflikte, čustva. Ti so v enem od dveh glavnih nezavednih delov osebnosti, v idu in superegu, vendar ne morejo prodreti v zavest, ker jim to preprečujejo obrambni mehanizmi ega. Ego je del duševnosti, ki je v stiku z resničnostjo. Obrambne mehanizme razvije, da se

obvaruje pred nesprejemljivimi vsebinami nezavednega dela duševnosti. Te vsebine pa, po Freudu, občasno, kadar ego ni na preži, prodro na dan v preobrazeni obliki, kot v sanjah, v govornih spodrseljajih in kot načini razlaganja dvoumnih slik (Hayes, 1998).

Psihoseksualna teorija je Freudova razlaga razvoja, ki se osredotoči na starševno obvladovanje otrokovih spolnih in agresivnih impulzov, na katerem temelji posameznikov osebni razvoj. Id je v Freudovi teoriji nezavedni del osebnosti, ki je izvor temeljnih bioloških potreb in želja. Ego je razumski del osebnosti, ki usklajuje zahteve ida, okolja in superega. Superego je v Freudovi teoriji nadzorni del osebnosti, ki vsebuje ponotranjene standarde pravilnega in napačnega (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Bolj, ko je Freud proučeval zgodnje travme, bolj je postal prepričan, da ima prvih pet let življenja trajen vpliv na razvoj osebnosti. Spoznal je, da otrokov razvoj poteka skozi pet psihoseksualnih faz. Tako se imenujejo zaradi Freudovega poudarjanja, da je spolnost osnovno gibalno razvoja. Te faze so oralna, analna, falična, latenčna in genitalna. Prve tri potekajo v prvih petih letih življenja, latenčna faza traja od petega leta do pubertete, genitalna faza pa traja vse obdobje odraslosti (Hayes, 1998).

2.2.2.1 Oralna faza

Oralna faza poteka v prvem letu življenja. Glavni vir otrokovega ugodja so tedaj njegova usta. Oralne dejavnosti, kot sta sesanje in grizenje, otroku nudijo precej užitka in Freud je menil, da to pomembno vpliva na to, v kakšno vrsto osebnosti se otrok razvije kasneje. V prvem delu oralne faze je otrokov glavni užitek sesanje in požiranje, zato se to obdobje imenuje oralnooptimistična faza. V drugem obdobju oralne faze pa otrokovo ugodje izvira iz grizenja in žvečenja zato se imenuje oralnosadistična faza (Hayes, 1998).

2.2.2.2 Analna faza

Po Freudu traja druga psihoseksualna faza od prvega do tretjega leta. Med to fazo se libido – tako imenovani posameznikov spolni nagon in energija – osredotoči na anus – zadnjik, otroku je tedaj izločanje blata velik užitek. V tej starosti navajajo otroka na čistočo in Freud je bil prepričan, da lahko sam način, kako otroka navajajo na čistočo, vpliva na nadaljnji razvoj osebnosti. Če so otrokovi starši prestrogi, lahko otrok postane

analno retentiven – namesto, da bi uporabljal kahlico, blato raje zadržuje v sebi. Če se zgodi to, postane v kasnejšem življenju skop, lakomen in trmast. Prav nasprotna lastnosti pa razvije otrok, ki blato izloča s pretiranim užitkom. Tak otrok postane analnoekspulziven, kasneje v življenju pa preradodaren (Hayes, 1998).

2.2.2.3 Falična faza

Falična faza poteka med tretjim in petim letom. To je faza v kateri otrok razvije svojo spolno identiteto. Kot je domneval Freud, naj bi v tej fazi majhen deček doživljal tisto, kar je Freud imenoval Ojdipov kompleks. Po Freudu tedaj v otroku nastane hud vnemirujoč konflikt, ki ga razreši s tem, da se začne identificirati z roditeljem enakega spola, kot je sam (Hayes, 1998).

2.2.2.4 Latenčna in genitalna faza

Četrta Freudova psihoseksualna faza se imenuje faza latence in traja od petega leta do pubertete. Freud je menil, da se potem, ko otrok uspešno razreši Ojdipov kompleks, libido razširi po vsem telesu in ni osredotočen na noben poseben del telesa, šele z nastopom pubertete se libido spet osredotoči na spolne organe, pozornost mladostnika pa se usmeri na nasprotni spol. S tem nastopi peta psihoseksualna faza- genitalna faza, ki traja vse obdobje odraslosti (Hayes, 1998)

2.2.3 Psihoanalitična teorija po Freudu- Erikson

Novofreudovci so se v glavnem posvečali vprašanju razvoja ega. Menili so, da je Freud ta del osebnosti zanemaril. Primer tega je teorija psihosocialnega razvoja, ki jo je leta 1959 podal Erikson. Tako kot Freud, je Erikson prepričan, da se posameznik srečuje z vrsto konfliktov, ki jih mora razrešiti, da bi se njegova osebnost lahko razvijala. Vendar pa po Eriksonovi teoriji konflikti niso povezani z deli telesa, ampak z odnosi do posameznika, z drugimi ljudmi v družbi. Psihološki problemi nastajajo, kadar je posameznik premalo pripravljen za spoprijemanje z zahtevami, ki mu jih postavlja družba (Hayes, 1998).

Psihosocialna teorija je Eriksonova teorija razvoja, ki poudarja delovanje socialnih dejavnikov na vsaki stopnji razvoja. Zahteve družbe po eni strani spodbujajo razvoj enkratne osebnosti, po drugi pa ljudem omogočajo, da razvijejo spretnosti in druge načine

vedenja, ki so potrebni za dejavno sodelovanje v družbi. Način delovanja ega je v Eriksonovi teoriji splošni način posameznikovega delovanja, preko katerega njegov ego komunicira z okoljem (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Po Eriksonu gre posameznik v življenju skozi osem psihosocialnih faz. V vsaki od njih se sooča z drugačnim konfliktom. Uspešna razrešitev zgodnejših konfliktov je potrebna, ker posamezniku omogoči, da bo lahko obvladoval kasnejše faze. Prve štiri faze (konflikt med zaupanjem in nezaupanjem, konflikt med avtonomijo in dvomom vase, konflikt med iniciativnostjo in občutkom krivde ter konflikt med delavnostjo in manjvrednostjo) nastopijo v obdobju od rojstva do pubertete, zadnje štiri faze (konflikt med identiteto in zmedenostjo lastne vloge, konflikt med zaupnostjo in osamljenostjo, konflikt med generativnostjo in stagnacijo ter konflikt med integriteto in obupom) pa od mladostništva do smrti (Hayes, 1998).

2.2.3.1 Prva faza: konflikt med zaupanjem in nezaupanjem v svet

Majhen otrok mora oblikovati svoj temeljni odnos do sveta okoli sebe. Če v tej fazi doživlja zadovoljevanje potreb in udobje, mu to pomaga, da razvije zaupanje do sveta. Če pa ne, razvije dvom v svet.

2.2.3.2 Druga faza: konflikt med avtonomijo in dvomom vase

Druga faza se razvije, ko začne otrok hoditi. Tedaj se sreča z drugim konfliktom, konfliktom med avtonomijo in dvomom vase (samostojnost, nebogljenost). Novi fizični izzivi s katerimi se sooča, ga lahko navdajo ali z zaupanjem vase ali pa z dvomom v lastne sposobnosti.

2.2.3.3 Tretja faza: konflikt med iniciativnostjo in občutkom krivde

Tretja faza nastopi v času otrokovega socialnega in fizičnega razvoja, ko od otroka zahtevajo, da prevzema vedno več odgovornosti za svoje življenje. Lahko razvije ali močno občutje lastne sposobnosti in iniciativnosti ali pa nasprotno, občutek krivde, ker ni ustrezno izuril svojih dolžnosti.

2.2.3.4 Četrta faza: konflikt med delavnostjo in manjvrednostjo

V tej fazi se starejši otrok srečuje z vedno številnejšimi novimi delovnimi izzivi in nalogami, doživlja konflikt med delavnostjo in manjvrednostjo. Otrok lahko trdo dela, da bi naloge obvladal ali pa preprosto razvije značilen občutek nesposobnosti.

2.2.3.5 Peta faza: konflikt med identiteto in zmedenostjo

Po Eriksonovi teoriji nastopi peta faza tedaj, ko mora mladostnik razrešiti konflikt med identiteto in zmedenostjo glede lastne vloge. Ker igra toliko novih socialnih vlog in ker postaja član različnih socialnih skupin, mora razviti integrirano občutje samoidentitete.

2.2.3.6 Šesta faza: konflikt med zaupnostjo in osamljenostjo

Kot mlad odrasel človek je v šesti fazi, v kateri se sreča s šestim konfliktom med zaupnostjo in osamljenostjo: ali mu v odnosih z drugimi ljudmi uspe razviti zaupen odnos ali pa postane osamljen.

2.2.3.7 Sedma faza: konflikt med generativnostjo in stagnacijo

V zrelih letih nastopi sedma faza, v kateri se posameznik sooči s konfliktom med generativnostjo in stagnacijo- ali bo njegovo nadaljnje življenje izpolnjujoče, produktivno ali pa pasivno, nespremenljivo.

2.2.3.8 Osmo faza: konflikt med integriteto in obupom

Zadnja, osma psihosocialna faza po Eriksonu nastopi v starosti, ko se mora posameznik sprijazniti z dejstvom, da se mu bliža konec življenja. Tedaj doživlja konflikt med integriteto (življenjsko moralo in pogumom) in obupom.

2.2.4 Najboljša leta za učenje

Vse do nedavnega je večina ljudi menila, da je otroku inteligenca določena že ob njegovem rojstvu in da je odrasli ne morejo z ničemer niti spodbuditi, niti zavreti. Znanost pa danes o takem mišljenju dvomi, s tem pa nalaga staršem veliko odgovornost, zahtevajoč od njih, da spodbujajo inteligenco svojih otrok v tistih usodnih mladih letih, ko je najbolj podvržena

vplivom. Neka skupina psihologov je na splošno presenečenje dokazala, da tisto, kar otrok vidi, sliši in se nauči pred izpolnjenim četrtem letom, v glavnem določa njegovo inteligenco vse do konca življenja. Po četrtem letu sta inteligenčni kvocient in njegov potencial v glavnem že izoblikovana – vendar je presenetljiva otrokova sposobnost, da ju še spremeni (Pines, 1977).

Pri živalih so ugotovili, da je eden ključnih mehanizmov učenja oblikovanje (angl. imprinting), ki ga je prvi razlagal Konrad Lorenz. Gre za instinktivno obliko učenja, npr. da mladič določene vrste sledi objektu, ki se premika in se nanj naveže (Sigelman in Shaffer, 1991, cit. po Batistič – Zorec, 2003). Pomembno je, da je dražljaj sprožen v občutljivem obdobju mladiča, medtem, ko prej ali pozneje nima učinka. Oblikovanje ima funkcijo preživetja, npr. omogoča, da mladič sledi materi v primeru nevarnosti, vpliva pa tudi na kasnejše socialno vedenje (Crain, 1992, cit. po Batistič – Zorec, 2003). Etologe zanimajo predvsem podobnosti v razvoju predstavnikov vrste in manj razlike med njimi. Do 60 let prejšnjega stoletja so bili etologi večinoma zoologi, šele v tem času pa so se pojavili prvi poskusi uporabe etoloških konceptov za raziskovanje razvoja otrok (Batistič - Zorec, 2003).

Knjiga avtorja Roberta Fulghuma (1992) z naslovom: *Vse kar moram vedeti, sem se naučil v vrtcu*, nam že v naslovu pove, kako lahko vrtec pozitivno vpliva na pridobitev in osvojitve znanja, pa naj bo to pozdrav za dober dan, obuvanje čevljev, čiste roke ali pa spoznavanje domačih živali.

Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki ima svojo osnovo v analizah, predlogih in rešitvah, ki so uokvirile koncept in sistem predšolske vzgoje v vrtcih. V Kurikulumu za vrtce so prepoznavna tako temeljna načela in cilji predšolske vzgoje, kot tudi spoznanja, da otrok dojema in razume svet celostno, da se razvija in uči v aktivni povezavi s svojim socialnim in fizičnim okoljem, da v vrtcu v interakciji z vrstniki in odraslimi razvija lastno družbenost in individualnost (Bahovec in sod., 1999).

a) *Nekaj ciljev kurikula za vrtce (Bahovec in sod., 1999):*

- pestrejša in raznovrstna ponudba na vseh področjih dejavnosti predšolske vzgoje v vrtcih,

- večje omogočanje individualnosti, drugačnosti in izbire v nasprotju s skupinsko rutino,
- večje upoštevanje in spoštovanje zasebnosti (intimnosti) otrok,
- dvig kakovosti medosebnih interakcij med otroki in odraslimi v vrtcu,
- povečanje vloge in evalvacije pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu,
- izboljšanje informiranja in sodelovanja s starši.

b) Nekatera skupna načela predšolske vzgoje v vrtcu (Bahovec in sod., 1999):

- predšolsko vzgojo je treba razumeti, kot pomembno za predšolskega otroka,
- učenje predšolskega otroka temelji na neposredni aktivnosti s predmeti in pridobivanju konkretnih izkušenj z ljudmi, stvarmi, razmisleku o dejavnostih ter oblikovanju predstav in predpojmovnih struktur na osnovi prvih generalizacij, na notranji motivaciji in reševanju konkretnih problemov ter pridobivanju socialnih izkušenj,
- otroška igra je tista dejavnost, ki na najbolj naraven način združuje temeljna načela predšolske vzgoje in je v primeru, da je opredeljena dovolj široko v smislu preseganja svoje vpetosti v t. i. akademski ali razvojni pristop v predšolski vzgoji, razumljena kot način otrokovega razvoja in učenja v zgodnjem obdobju.

c) Področja dejavnosti v vrtcu (Bahovec in sod., 1999):

Področja dejavnosti v vrtcu so: gibanje, umetnost, družba, narava in matematika. V tej diplomski nalogi bomo podrobneje obravnavali samo naravo.

Narava je posebno področje, v okviru katerega razvijamo otrokove sposobnosti za dejavno vključevanje v obdajajoče fizično in družbeno okolje, ter ustvarjanje zdravega in varnega življenjskega okolja in navad. Poudarek je na pridobivanju izkušenj z živimi bitji, naravnimi pojavi in veselju v raziskovanju in odkrivanju. Otrok spoznava živali, rastline, predmete in pojave okoli sebe. Spoznava in spoštuje živa bitja, uživa z njimi ter se zanima

za njihove življenjske pogoje. Ima rad ter neguje rastline in živali v svojem okolju, se veseli srečanja z njimi ter je do njih obziren. Primeri dejavnosti od 1. do 3. leta (Bahovec in sod., 1999):

- biva v naravi in jo doživlja v različnih okoljih, dnevnih in letnih časih, vremenskih razmerah,
- zaznava živa bitja z vsemi možnimi čutili in sodeluje v pogovorih o tem, kakšna so, kako, kje živijo, kako se gibljejo, oglašajo, kakšni so njihovi potomci, kako se hranijo, idr.
- posnema glasove in gibanje živih bitij,
- posluša zgodbe o naravi,
- se navaja na negovanje svojega telesa (umivanje rok, brisanje nosa, čiščenje zob, itn).

Primeri dejavnosti od 3. do 6. leta starosti (Bahovec in sod., 1999):

- obišče živalski vrt, kmetijo, park, njivo, vrt, gozd,
- išče informacije o živih bitjih v različnih medijih (slikanice, knjige, filmi),
- opazuje mladiče različnih živali in jih primerja s starši in med seboj,
- opazuje sebe in se primerja z vrstniki in živalmi,
- doživlja posamezno čutilo (npr. posluša, voha, okuša).

2.2.5 Odnos otrok do živali

Z ustrezno vzgojo lahko otroku privzgojimo dober odnos do živali, ta pa bo podlaga za pozitiven odnos do narave in drugih ljudi v njegovem zrelem obdobju. Vedno večji delež prebivalcev živi v mestih, kjer je možnosti za pristen stik z naravo vse manj. Zaposlenost staršev od jutra do noči preprečuje pogostejše stike med starši in otroki, zato lahko precejšen del vzgoje prevzame vzgojitelj v vrtcu oziroma učitelj v šoli, ki želi svoje delo dobro opravljati. Hišna žival lahko doma pomaga premagovati samoto, saj s svojo prisotnostjo bogati otrokovo okolje in s tem pozitivno vpliva na njegov razvoj (Štuhec, 1998).

Nekatere mačke in marsikateri pes se dobro vedejo do »svojega dojenčka« in pozneje do odraščajočega otroka. Tudi otrok, ki leze po tleh, ima lahko pravilen odnos do štirinožnih članov družine. Druženje z domačimi živalmi prinaša otroku nenadomestljive izkušnje in pozneje zelo pomembno čustveno ravnotežje. Pes in mačka nista, kar zadeva higieno, nič večja obremenitev kot preostala okolica, če natančno nadzorujemo zdravstveno stanje in čistočo živali (Braemer, 1998).

Predvsem mačka postane včasih odličen otrokov prijatelj. Če hočemo skrbeti za tako prijateljstvo, izberemo mačko, ki je en mesec mlajša od našega otroka in ki je zrasla v stanovanju med ljudmi in ne zunaj v naravi ali v hlevu. Mačko prinesemo domov, ko je stara tri mesece. Mačke ni potrebno posebej privajati na otroka in hitro postane enakovreden član nove družine, obenem pa je še tako majhna in lahka, da otroka pri igri ne more prevrniti (Braemer, 1998).

Mladega kužka za družbo dojenčku odsvetujejo, ker je pes dosti manj čist kot maček. Vendar pa je za otroka lepo doživetje odraščati ob psu. Tako prijateljstvo je običajno bolj tesno in manj obremenjeno, ker je isti pes ponavadi dalj časa pri hiši kot maček. Če imamo pri hiši psa, ko se je rodil otrok, ga ni treba odpeljati stran. Ker je pes družabna žival, se hitro sprijazni z dejstvom, da je družina dobila novega člana. Gotovo bo otroka priznal in ga branil, seveda, če se njegov položaj v družini zaradi otroka ne bo poslabšal (Braemer, 1998).

Otroci starejši od treh let so v večini primerov glavni razlog, da se družina odloči za nakup domače živali. Na žalost pa se večina otrok premalo zaveda, da so njihovi ljubljenci žive živali in ne igrače. Če se otroci ne naučijo pravilnega ravnanja lahko živali trpijo. Včasih jih otroci celo poškodujejo. Da bi preprečili poškodbe živali in otrok, je treba otroke poučiti, kako se pravilno ravna in skrbi za živali. Otroci stari do pet let, naj ne bi bili sami s kužkom ali mucu, pri tem naj jih nadzorujejo starši, dokler se otrok ne nauči humanega in odgovornega ravnanja z živaljo (Mirt, 2005).

Starši se morajo tudi prepričati, ali je žival varna, zdrava in ne kaže znakov agresije. Večina otrok živali trese, kar je lahko tudi boleče. Naučiti jih je treba pravilne nege, naklonjenosti in ljubezni do živali. Ne smejo biti grobi, naj ne udarjajo živali, potiskajo,

drezajo ali dražijo. Pokazati jim je treba, kako se žival kaznuje, dvigne in prenaša. Otroci naj bodo prisotni tudi pri negi, hranjenju in na sprehodih. Na ta način bodo dobili pravilen občutek in odgovornost do živali. Pomembno vlogo pri izobraževanju otrok o živalih imajo tudi veterinarji. Njihovi nasveti so za otroke zanimivi in koristni (Mirt, 2005).

Živali imajo rade tudi malo miru in rabijo svoj kotic, kamor se lahko umaknejo pred otroci. Otrokom je treba razložiti, da je to treba spoštovati, prav tako morajo vedeti, da hitri in nenadni gibi ali kričanje vznemirijo in preplašijo žival, zato postanejo nezaupljive in lahko tudi ugriznejo ali opraskajo. Seveda je treba otroke opozoriti, da vse živali niso enake in naj ne božajo tistih, ki jih ne poznajo. Največkrat ugriznejo ravno otroke, zato previdnost ni nikoli odveč (Mirt, 2005).

Juršič Špela je leta 2004 raziskovala (cit. po Rahne, 2006), kako lahko občasna prisotnost psa v otroških vrtcih pripomore h kvalitetnejšemu življenju otrok. Pri dunajskem društvu »*Tiere als Therapie*« se je seznanila z vsebino šolanja terapevtskih psov. Na podlagi razgovorov z vzgojiteljicami v dveh dunajskih vrtcih, kjer so bili bodisi organizirani redni obiski s psi ali pa je bil pes celo stalno prisoten, je prišla do podatkov o vplivu prisotnosti psa na otroke. Druženje s psom je imelo največji učinek pri otrocih, ki so bili nemirni in so v skupini najbolj motili potek dela. Med obiski psa so bili mirnejši, bolj sproščeni, in med seboj bolj izenačeni glede na stopnjo aktivnosti. Preko obiskov terapevtskega psa, so se otroci seznanili tudi s pravilnim odnosom do živali, neverbalno komunikacijo in se naučili kako je potrebno skrbeti za živali. Enostavne vaje, ki so vključevale božanje, učenje ukazov, krtačenje, sprehajanje, spoznavanje različnih delov telesa in igranje s psom, so prispevale k dopolnitvi otrokove socialne in čustvene plati.

Raziskave so pokazale, da so razlike med lastniki živali in tistimi, ki živali nimajo, velike. Dobra vez človek - žival ima ugodne vplive na fiziološka in psihološka dogajanja v človekovem organizmu, pogoj za pridobitev te koristi pa je odgovoren odnos človeka do živali. Stvar namreč deluje po principu »dam, da bom lahko dobil« (Štuhec, 2006).

3 MATERIAL IN METODE

3.1 MATERIAL

Vrtec Miškolin je javni vzgojno izobraževalni zavod, ki ga je ustanovila Mestna občina Ljubljana. Sedež vrtca je v Novem Polju, cesta VI/1, 1260 Ljubljana Polje. Vrtec sestavljajo štiri enote: (Novo Polje, Zajčja Dobrava, Rjava Cesta in Sneberje), ki ležijo v zelenem primestnem okolju Mestne občine Ljubljana.

Enoto vrtca Sneberje je v času od 06.01. do 27.01.2007 obiskovalo 54 otrok. Razdeljeni so v tri starostne skupine (1 - 2 leti, 3 - 4 leta ter skupina 5 - 6 let). Vrtec je odprt od ponedeljka do petka, otroci pa v njem preživijo v povprečju 8 ur na dan. Za njih skrbijo 3 vzgojiteljice, 5 pomočnic vzgojiteljic in ena kuharica. Vrtec ima veliko igrišče z igrali, peskovnikom, kolesarsko stezo in nekaj zelenice z drevesi. V okolici vrtca jim je na voljo veliko sprehajalnih poti, ki vodijo do reke Save, njihovih domov in bližnjih kmetij.

Dan v vrtcu se začne že ob 5.30 uri, ko vrtec odprejo. Otroci vseh treh skupin se zbirajo v eni igralnici do 7.30 ure, večina staršev pa otroke pripelje okoli 8. ure, ko je predviden zajtrk. Po zajtrku čas namenijo različnim dejavnostim glede na starost otrok in letni čas. Okoli 10. ure sledi gibanje na svežem zraku na zunanjem igrišču, sprehodi ali obisk telovadbe. Ob 12.00 imajo kosilo, sledi počitek, ki je namenjen poslušanju pravljic, mirne glasbe in spanju. Od 14.30 – 16.45 ure otroci odhajajo domov, ta čas je namenjen popoldanski malici, predvsem pa igri v igralnicah ali na zunanjem igrišču, odvisno od vremena.

Anketo med otroki, ki obiskujejo vrtec Sneberje smo izvedli med njihovim bivanjem v vrtcu. Otroke smo privabili k sodelovanju z različnimi pripomočki (knjige, slikanice, plišaste živali, videokasete), tako, da jim je predstavljalo neke vrste igro. Izpolnjevanje ankete je trajalo od 5 do 20 minut, odvisno od starosti posameznega otroka in njegove trenutne motivacije. Pri nekaterih otrocih je bilo potrebno anketo opravljati v dveh delih (z nekajdnevnim razmikom). V času od 06.01.2007 do 27.01.2007 smo zbrali 54 vprašalnikov.

Otrokom smo med anketo ponudili tudi različne igrače in slikanice, ki so narejene prav za njihovo starost. Največ zanimanja so otroci pokazali za knjige ter igrače, ki imajo tudi zvočne efekte in ki so prijetne na otip.

3.2 METODE

3.2.1 Oblikovanje vprašalnika

Za izvedbo ankete med otroci vrtca Sneberje je bil izdelan poseben vprašalnik (priloga A). Pred izvedbo ankete je bil opravljen pogovor z mentorjema in vzgojiteljicami iz vrtca Sneberje o ustreznosti zastavljenih vprašanj.

3.2.2 Izpolnjevanje podatkov

Anketo smo izvedli z vsakim otrokom individualno, brez prisotnosti drugih otrok v igralnici. Vsak otrok jo je izpolnil samo enkrat, tako, da se ankete ne ponavljajo.

Pri otrocih, ki so stari 1 in 2 leti so pri vprašanjih številka 1 - 8 sodelovali tudi njihovi starši in vzgojiteljice.

4 REZULTATI

4.1 PODATKI O VPRAŠANIH

V preglednici 1 so prikazani podatki otrok po posameznih starostnih razredih, glede na njihovo bivališče.

Preglednica 1: Starost otrok in okolje kjer stanujejo

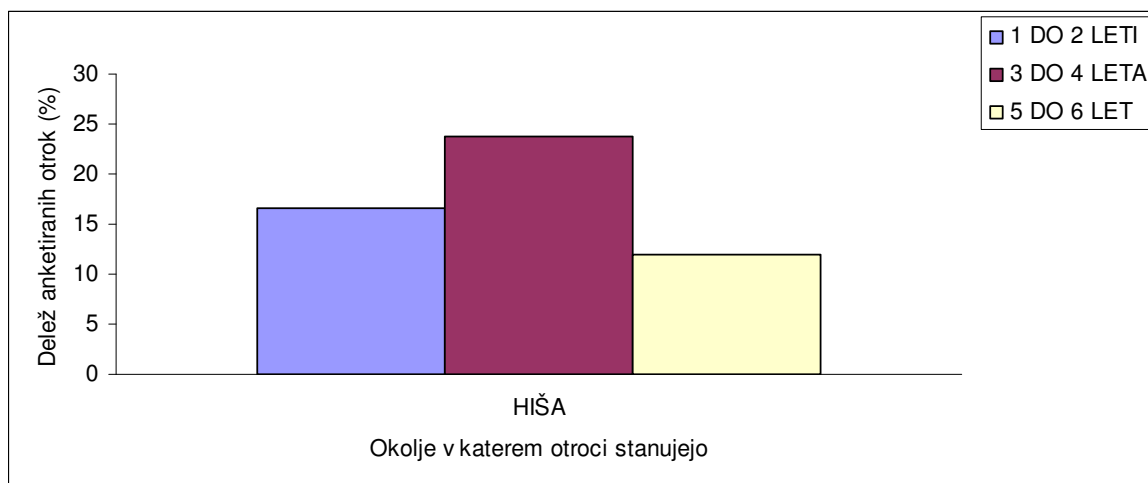
Starost	Kmetija		Hiša		Blok		SKUPAJ	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1 - 2	4	50	12	28,6	0	0	16	29,6
3 - 4	3	37,5	20	47,6	3	75	26	48,2
5 - 6	1	12,5	10	23,8	1	25	12	22,2
SKUPAJ	8	100	42	100	4	100	54	100

Otroci, ki so sodelovali v anketi so stari od 1 - 6 let (preglednica 1). Od tistih, ki so doma na kmetiji - 8 otrok (14,9 %), jih je večina v starostnem razredu od 1 - 2 leti, sledi starostni razred 3 - 4 leta in en otrok prihaja iz starostnega razreda 5 - 6 let. V hiši stanuje največ otrok, skupaj 42 (77,7 %). Od tega jih je največ v starostnem razredu od 3 - 4 leta, sledita starostni razred 1 - 2 leti in 5 - 6 let. Iz bloka prihajajo le 4 (7,4 %) otroci, od tega so trije v starostnem razredu 3 - 4 leta, eden pa je v starostnem razredu 5 - 6 let.

4.2 ODGOVORI NA VPRAŠANJA

4.2.1 Imaš doma žival?

Vsi otroci, ki živijo na kmetiji, ne glede na starost imajo doma živali. Od 42 otrok, ki stanuje v hiši, ima doma žival 22 otrok (52,3 %). Slika 1 nam prikazuje, da največji delež zavzemajo otroci 3 - 4 leta starosti, kjer ima 23,8 % otrok doma žival, sledi starostna skupina otrok 1 - 2 leti s 16,6 %, v skupini otrok starosti 5 - 6 let ima le 11,9 % otrok doma žival. Od štirih otrok iz bloka pri nobenem niso imeli v stanovanju živali.

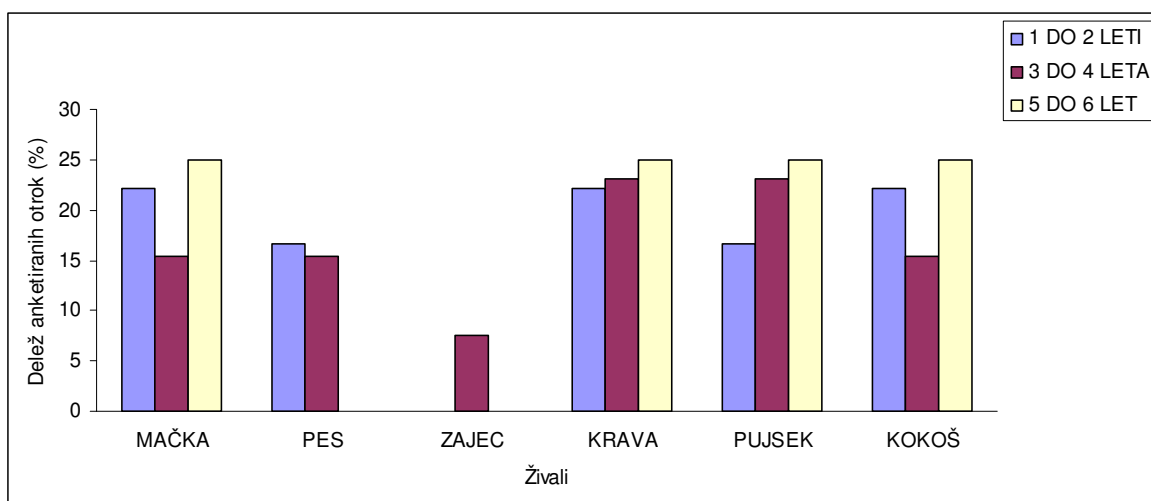
Slika 1: Delež anketiranih otrok iz hiše pri katerih so v družini imeli tudi žival

4.2.2 Katere živali imate doma?

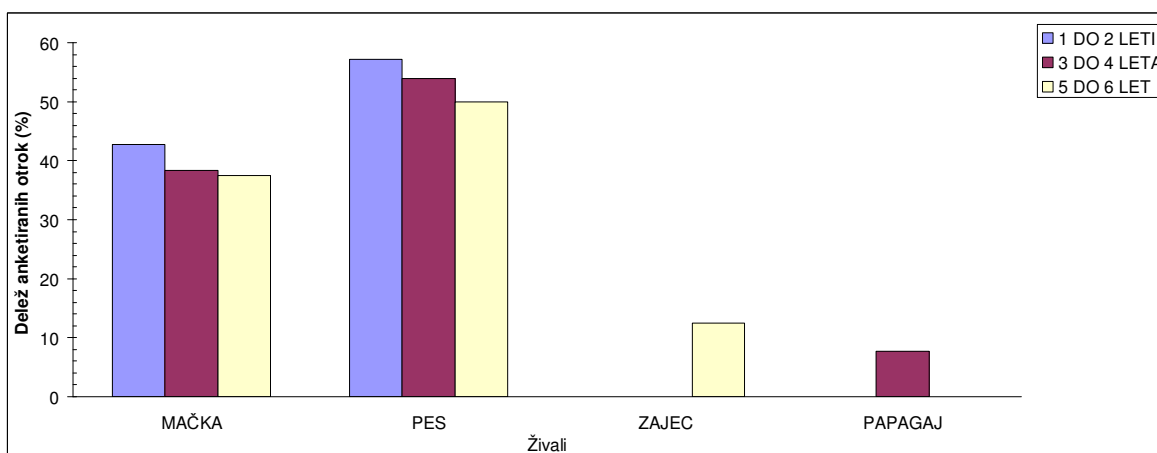
Iz slike 2 je razvidno, da imajo na kmetijah, iz katerih prihajajo otroci vseh treh starostnih skupin krave, prašiče, kokoši in mačke. Psa na kmetiji nima otrok starostne skupine 5 – 6 let, kunca imajo samo otroci starostne skupine 3 – 4 leta. Kunca bomo v nalogi obravnavali pod imenom zajec, kajti vsi otroci, ki so prepoznali kunca so ga poimenovali zajec. Otroci ne vedo, da obstajata različni vrsti. V večini otroške literature in risanih filmov se vedno omenja kunec kot zajec.

Slika 3 prikazuje, katere živali imajo doma otroci, ki stanujejo v hiši. Največ otrok ima doma psa, sledi mačka, eden od otrok v starostni skupini 3 – 4 leta ima papagaja in en otrok iz starostne skupine 5 – 6 let ima doma zajca. V starostni skupini 1 – 2 leti ima psa 57,2 % otrok, v starostni skupini 3 – 4 leta 53,9 % in v starostni skupini 5 – 6 let ima psa 50 % otrok. Mačko ima 42,8 % otrok starostne skupine 1 – 2 leti, 38,4 % otrok starostne skupine 3 – 4 leta in 37,5 % otrok starostne skupine 5 – 6 let.

Rezultatov iz bloka ne prikazujemo, ker otroci doma nimajo živali.

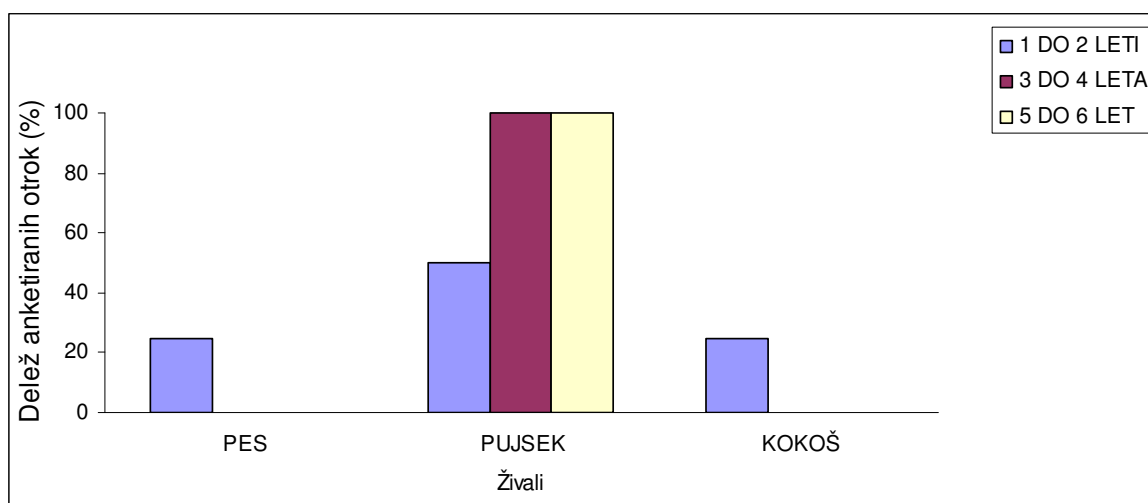
Slika 2: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Katere živali imate doma?

Slika 3: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Katere živali imate doma?

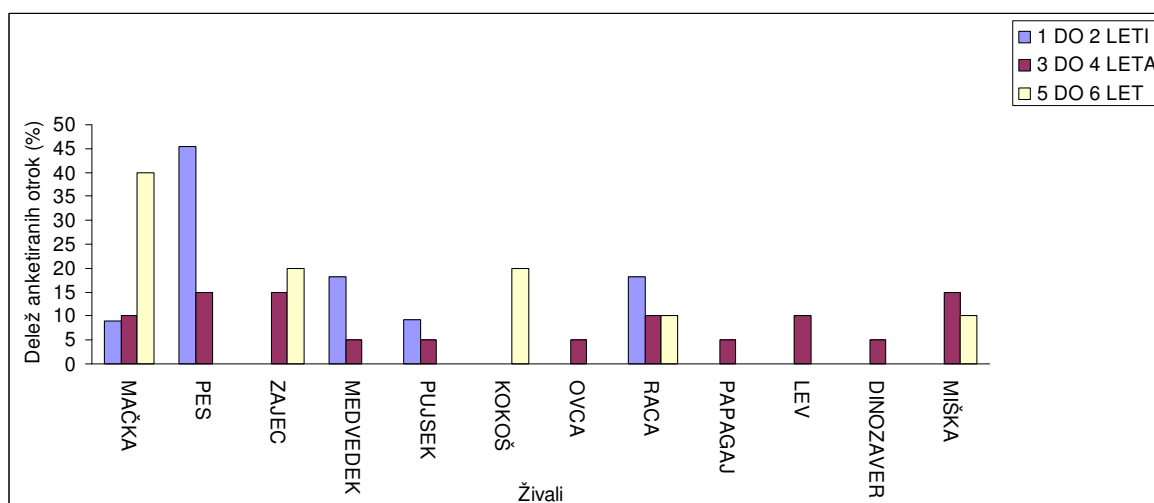
4.2.3 Katere živali imaš najraje?

Otroci s kmetije imajo najraje pujska. Zaradi primerne razumevanja smo namesto besede prašič uporabljali besedo pujsek in v otroški miselnosti so bile te živali mišljene le v zgodnji mladosti. V starostni skupini 3 - 4 leta ter 5 - 6 let, si je pujska izbralo kar 100 % otrok, v starostni skupini 1 - 2 leti pa 50 % otrok. Za svojo najljubšo žival so v starostni skupini 1 - 2 leti izbrali še psa 25 % otrok in kokoš 25 % (slika 4).

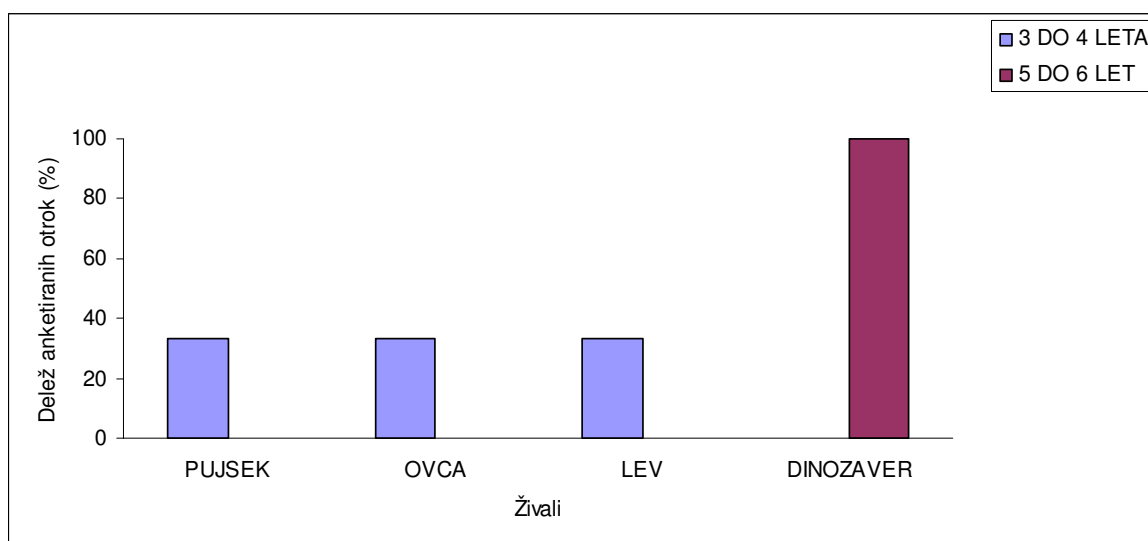
Slika 4: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Katero žival imaš najraje?

Otroci starostne skupine 1 – 2 leti imajo najrajši psa 45,4 %. Sledijo medvedek, raca, mačka in pujssek. Otroci starostne skupine 3 – 4 leta imajo najrajši psa, zajca in miško 15 %, sledijo še mačka, lev, raca, medvedek, pujssek, ovca, papagaj in dinozaver. Najstarejši otroci 5 – 6 let imajo najrajši mačko 40 %, za svojo najljubšo žival pa so izbrali še zajca, kokoš, raco in miško (slika 5).

Slika 5: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Katero žival imaš najraje?

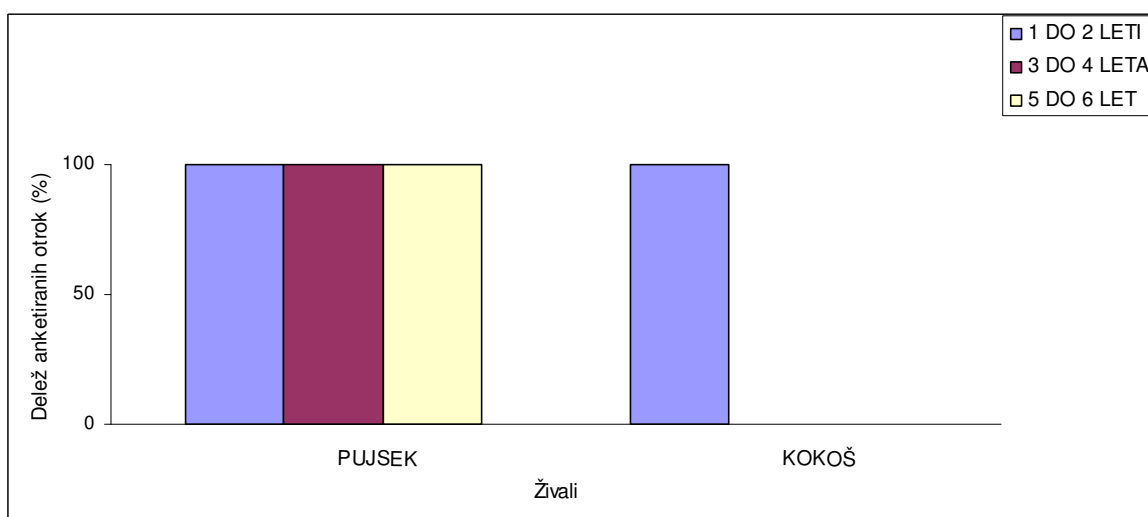
Štirje otroci, ki stanujejo v bloku so za svoje najljubše živali izbrali štiri različne živali: pujska, ovco, leva in dinozavra (slika 6).

Slika 6: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Katero žival imaš najraje?

4.2.4 Zakaj imaš rad žival?

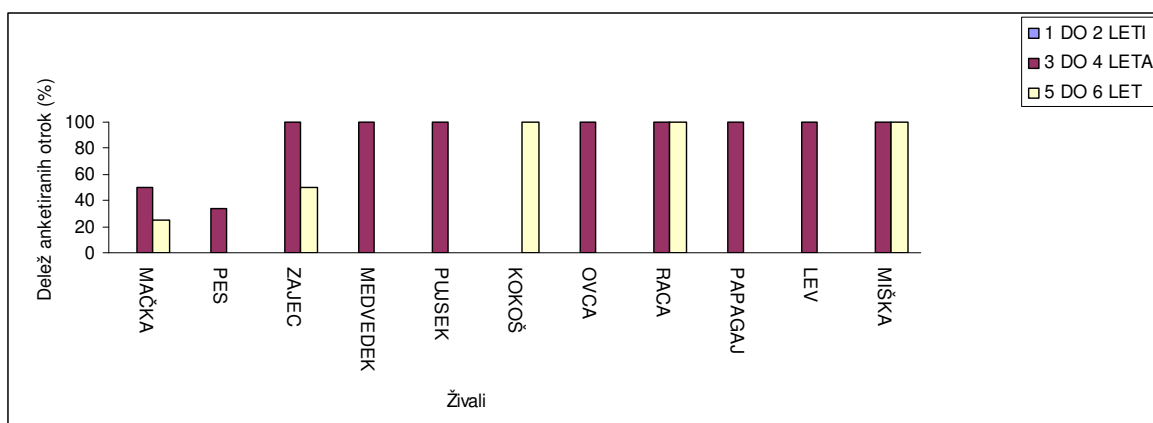
Otroci vseh starostnih skupin, ki živijo na kmetiji so izbrali pujska. Otroci, stari 1 – 2 leti tudi kokoš za svojo najljubšo žival, ker sta jim lepa (slika 7). En otrok iz starostne skupine 1 – 2 leti pa se je odločil za psa, ker se lahko z njim igra (slike ne prikazujemo).

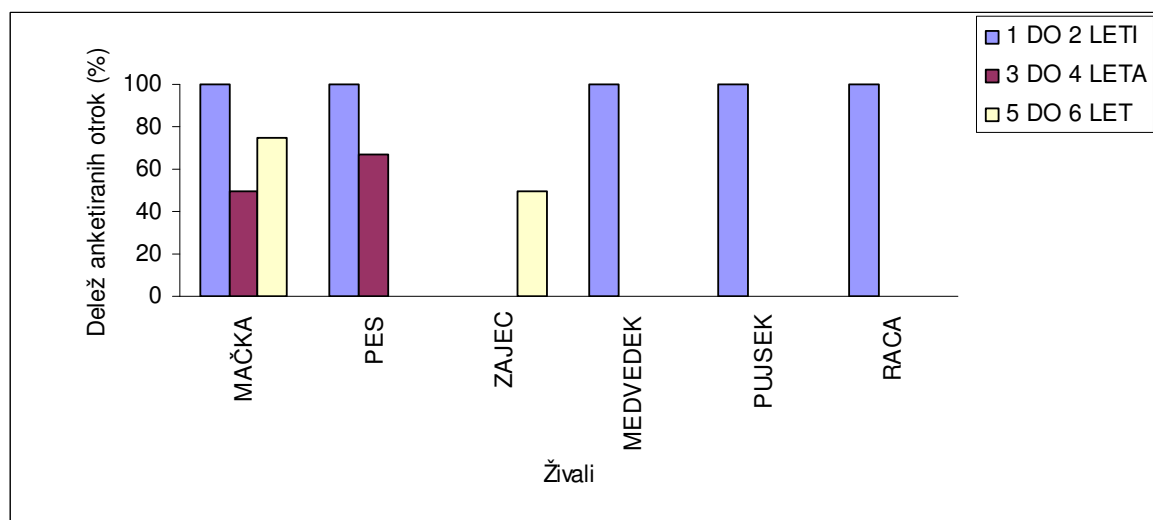
Slika 7: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na odgovor: Žival imam rad, ker je lepa

3 – 4 leta stari otroci iz hiš so za lepo žival izbrali: mačko s 50 %, psa s 33,3 %, zajca, medveda, pujska, ovco, raco, papagaja, leva in miško s 100 %, otroci starosti 5 – 6 let so za lepo žival izbrali: mačko s 25 %, zajca s 50 %, kokoš, raco in miško pa s 100 % (slika

8). Vsi otroci starostne skupine 1 – 2 leti so svoje najljubše živali (mačko, psa, medvedka, pujska in raco) izbrali zato, ker se lahko z njimi igrajo. Otroci starosti 3 – 4 leta so za svojo najljubšo žival s katero se lahko igrajo izbrali mačko s 50 % in psa z 66,7 %, najstarejša skupina otrok starosti 5 – 6 let pa je za žival s katero se lahko igra izbrala mačko s 75 % in zajca s 50 % (slika 9).

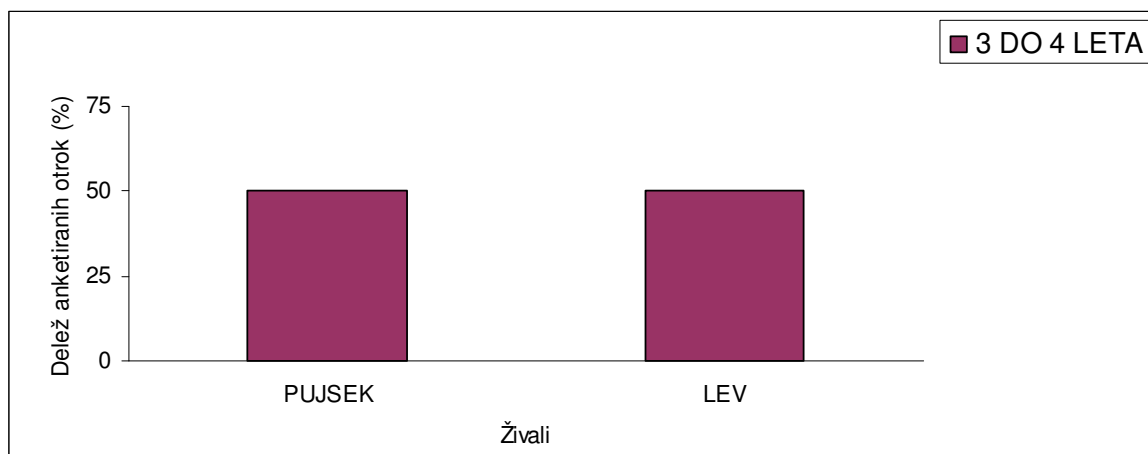

Slika 8: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo v hiši glede na odgovor: Žival imam rad, ker je lepa

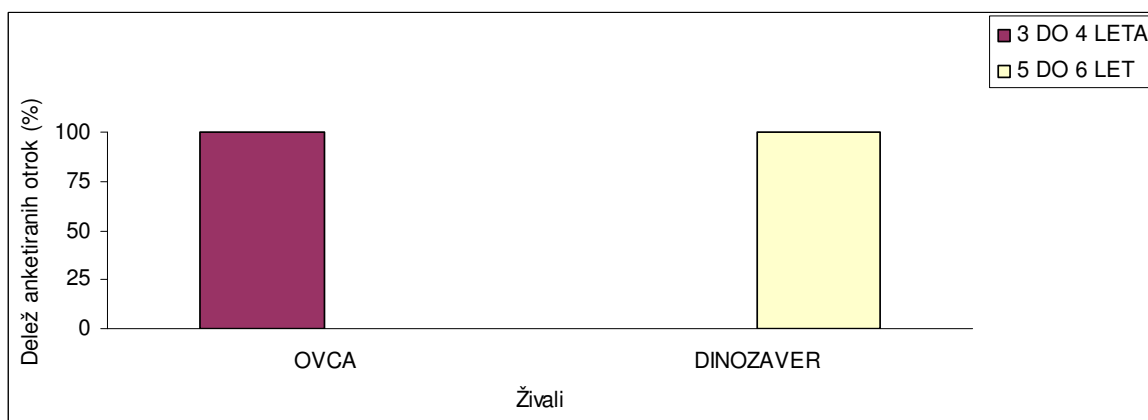

Slika 9: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo v hiši glede na odgovor: Žival imam rad, ker se lahko z njo igram

Otroci, ki stanujejo v bloku in so stari 3 – 4 leta, so za najljubšo lepo žival izbrali pujska in leva (slika 10). Najljubši živali s katerima se lahko igrajo (slika 11) so izbrali ovco (starostna skupina 3 – 4 leta) in dinosavra (starostna skupina 5 – 6 let).

Slika 10: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo v bloku glede na odgovor: Žival imam rad, ker je lepa

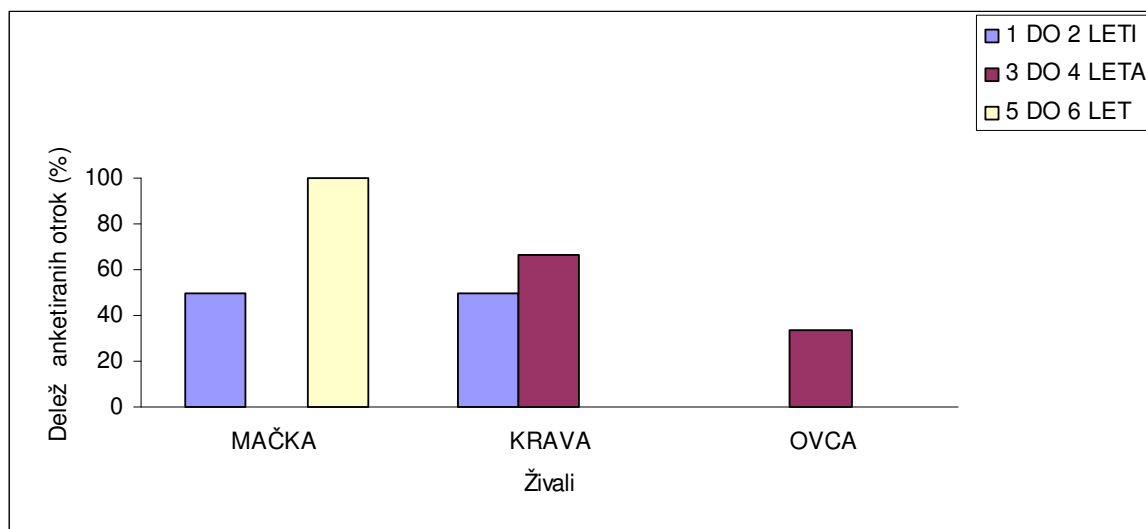

Slika 11: Delež anketiranih otrok, ki stanujejo bloku glede na odgovor: Žival imam rad, ker se lahko z njo igram

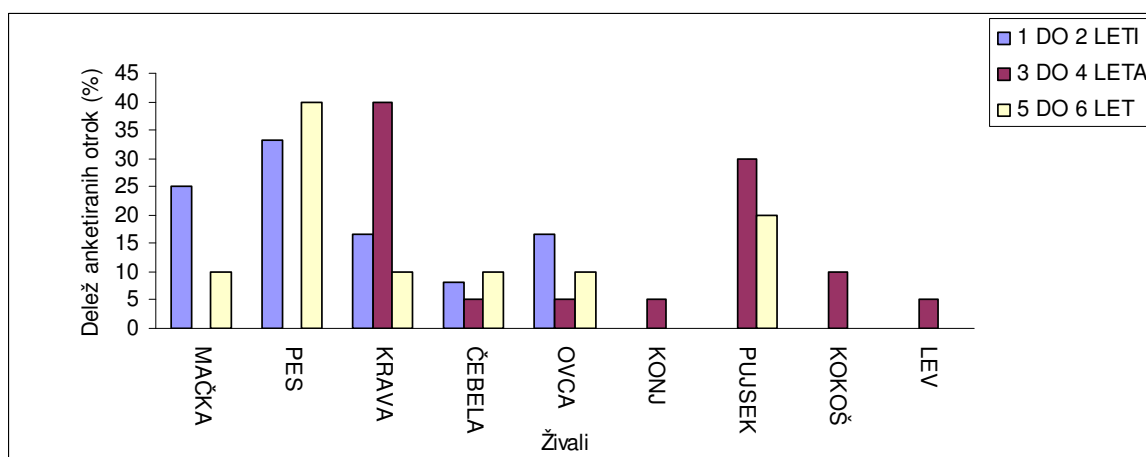
4.2.5 Katere živali ne maraš?

Polovica otrok s kmetije starih 1 – 2 leti ne mara mačke in krave. V starosti 3 – 4 leta ne marajo krave s 66,6 % in ovce s 33,7 %. Otrok starostne skupine 5 – 6 let ne mara mačke (slika 12).

Otroci doma v hiši v starosti 1 – 2 leti ne marajo psa 33,3 %, mačke 25 %, krave 16,7 %, ovce 16,7 % in čebele 8,3 %. Druga starostna skupina otrok 3 – 4 leta ne mara krave 40 %, pujska 20 %, kokoš 10 %, sledijo še čebela, ovca, konj in lev s 5 % (slika 13).

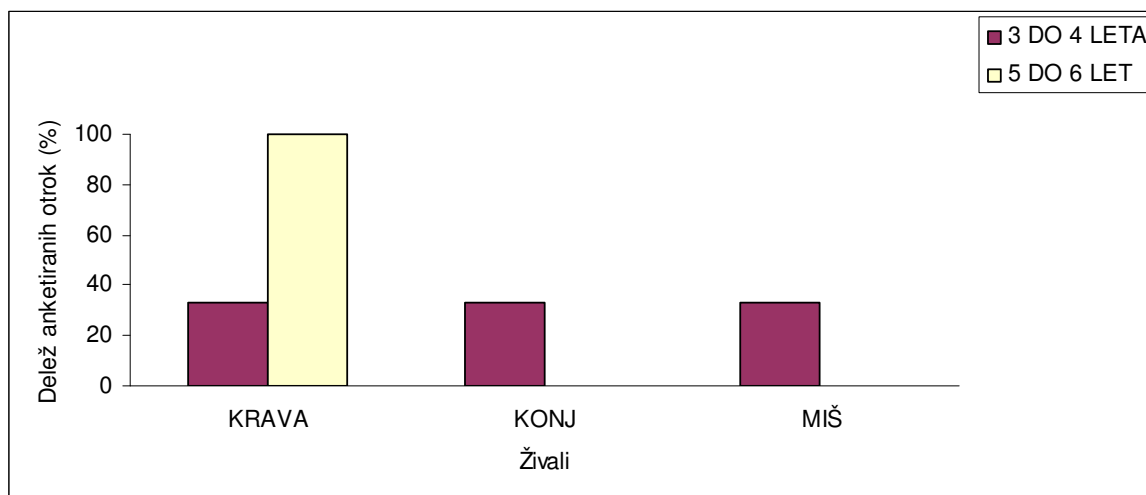

Slika 12: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Katere živali ne maraš?

Slika 13: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Katere živali ne maraš?

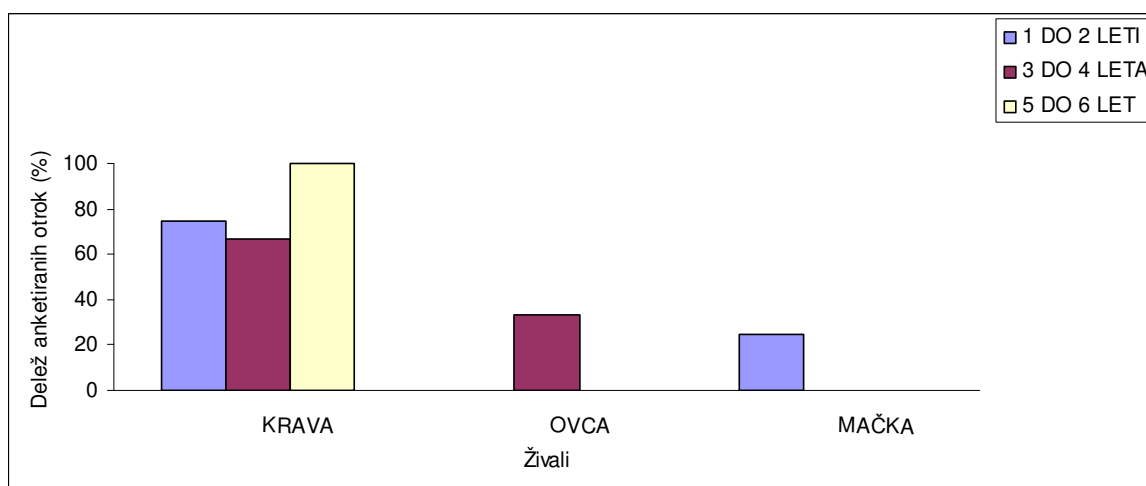
Otroci doma iz bloka, ki so stari 3 – 4 leta ne marajo: krave, konja in miši v enakem deležu – 33,7 %. Otrok iz starostne skupine 5 – 6 let ne mara krave (slika 14).

Slika 14: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Katere živali ne maraš?

4.2.6 Zakaj ne maraš živali?

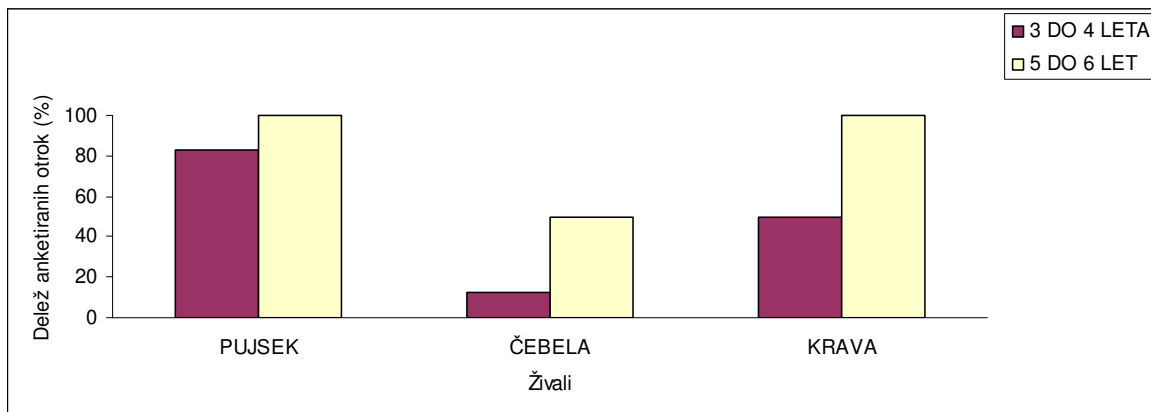
Otroci s kmetije ne marajo krave, ovce in mačke, ker se jih bojijo. Otroci vseh starosti se najbolj bojijo krave (75 % otrok starih od 1 - 2 leti. 66,7 % otrok starosti 3 - 4 leta in 100 % otrok starosti 5 - 6 let). Ovce se boji 33,3 % otrok starosti 3 do 4 leta, mačke pa 25 % otrok starih od 1 – 2 leti (slika 17).

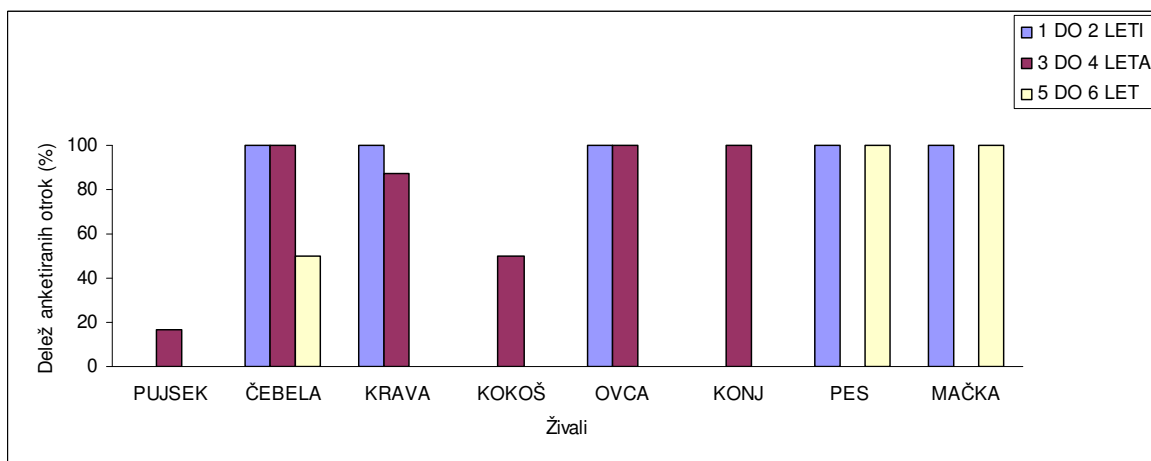
Slika 15: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na odgovor: Živali ne maram, ker se je bojim

Otroci iz hiše ne marajo krave, pujska, čebele, kokoši, ovce, konja, psa in mačke. Večina otrok določene živali ne mara, ker se je boji (slika 17), nekaterim pa so živali grde - predvsem starejšim otrokom starostne skupine 3 – 4 leta ter 5 – 6 let (slika 16). Živali se

bojijo predvsem zato, ker so jih že napadle - mačka s kremplji, čebela s pikom, pes z ugrizom, itd. Krave in konja se bojijo predvsem zaradi njune velikosti.

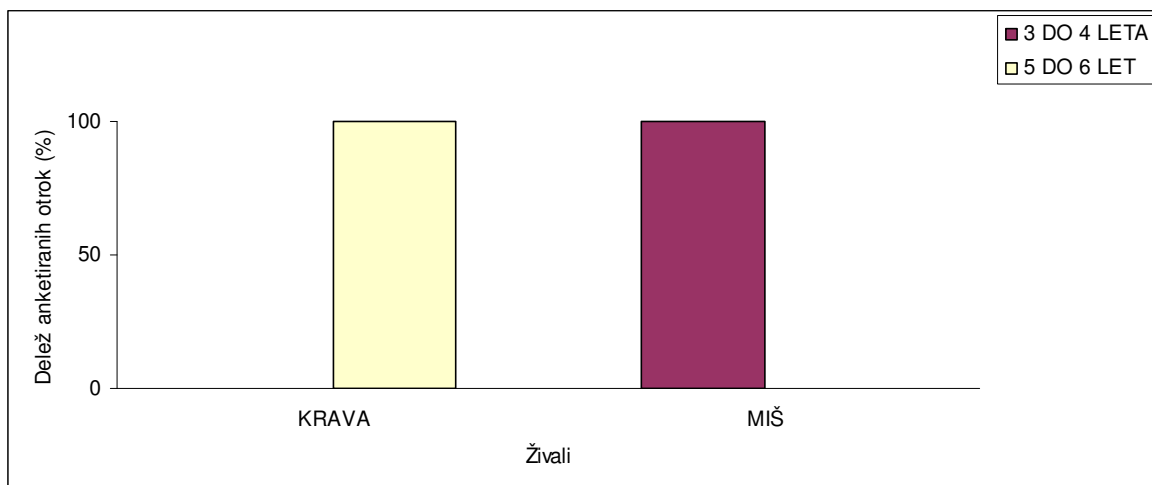

Slika 16: Delež anketiranih otrok, iz hiše glede na odgovor: Žival ne maram, ker je grda

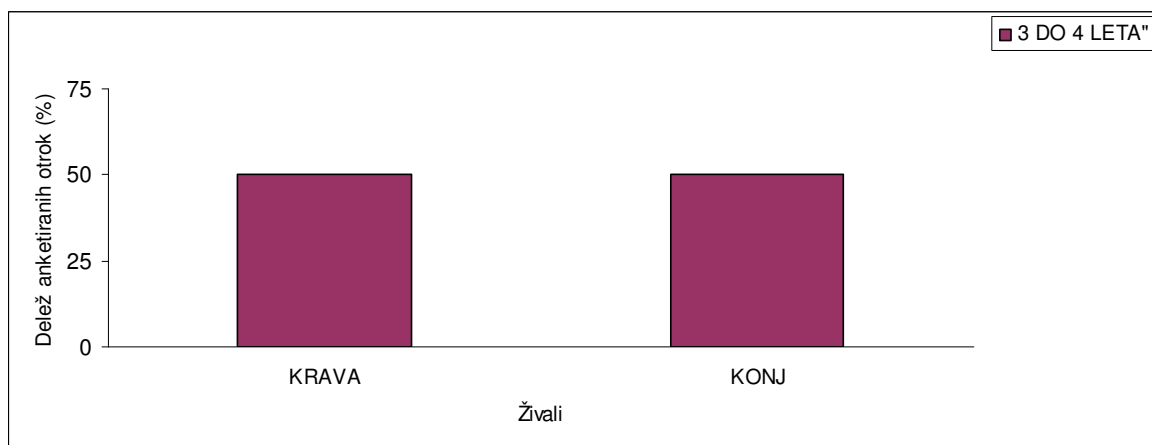

Slika 17: Delež anketiranih otrok, iz hiše glede na odgovor: Žival ne maram, ker se je bojim

Otroci doma v bloku v starosti 3 – 4 leta ne marajo miši, v starosti 5 – 6 let pa krave zato, ker se jim zdi grda (slika 18). 3 – 4 leta stari otroci iz bloka ne marajo krave in konja, ker se ju bojijo (slika 19).

Slika 18: Delež anketiranih otrok, iz bloka glede na odgovor: Žival ne maram, ker je grda

Slika 19: Delež anketiranih otrok, z bloka glede na odgovor: Žival ne maram, ker se je bojim

4.2.7 Prepoznaš živali na sliki ?

Otrokom smo iz knjige Podobe živali (Beaumont, 2004) pokazali slike 15 živali: mačko, psa, zajca, kravo, pujska, kokoš, raco, gos, puro, ovco, kozo, konja, čebelo, osla in lastovko. Največ živali so prepoznali otroci s kmetije. Iz preglednic 2, 3 in 4 lahko vidimo, da prepoznavanje živali s starostjo otrok narašča, ne glede na okolje v katerem živijo. Otroci vseh starosti so največkrat prepoznali: mačko, psa, zajca, kravo, pujska in konja. Najmanj otrok je prepoznalo puro, gos in lastovko.

Preglednica 2: Odgovori na vprašanje otrok doma na kmetiji: Prepoznaš živali na sliki?

STAROST (leta)		1 DO 2 LETI		3 DO 4 LETA		5 DO 6 LET		SKUPAJ	
ŽIVAL	ODGOVOR	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
MAČKA		3 (75)*	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
PES		3 (75)	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
ZAJEC		2 (50)	2 (50)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	6 (75)	2 (25)
KRAVA		3 (75)	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
PUJSEK		3 (75)	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
KOKOŠ		3 (75)	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
RACA		1 (25)	3 (75)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	5 (58)	3 (42)
GOS		0 (0)	4 (100)	2 (67)	1 (33)	1 (100)	0 (0)	3 (42)	5 (58)
PURA		0 (0)	4 (100)	2 (67)	1 (33)	1 (100)	0 (0)	3 (42)	5 (58)
OVCA		2 (50)	2 (50)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	6 (75)	2 (25)
KOZA		1 (25)	3 (75)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	5 (58)	3 (42)
KONJ		3 (75)	3 (75)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
ČEBELA		1 (25)	3 (75)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	5 (58)	3 (42)
OSEL		0 (0)	3 (75)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (50)	4 (50)
LASTOVKA		0 (0)	3 (75)	2 (67)	1 (33)	1 (100)	0 (0)	3 (42)	5 (58)

* Prva številka je N, druga (v oklepaju) je %

Preglednica 3: Odgovori na vprašanje otrok doma v hiši: Prepoznaš živali na sliki?

STAROST (leta)		1 DO 2 LETI		3 DO 4 LETA		5 DO 6 LET		SKUPAJ	
ŽIVAL	ODGOVOR	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
MAČKA		6 (50)*	6 (50)	20 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	36 (86)	6 (14)
PES		6 (50)	6 (50)	20 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	36 (86)	6 (14)
ZAJEC		4 (34)	8 (66)	20 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	34 (81)	8 (19)
KRAVA		6 (50)	6 (50)	20 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	36 (86)	6 (14)
PUJSEK		6 (50)	6 (50)	20 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	36 (86)	6 (14)
KOKOŠ		2 (17)	10 (83)	16 (80)	4 (20)	9 (90)	1 (10)	27 (64)	15 (36)
RACA		5 (42)	7 (58)	16 (80)	4 (20)	9 (90)	1 (10)	30 (71)	12 (29)
GOS		0 (0)	12 (100)	4 (20)	16 (80)	4 (40)	6 (60)	8 (14)	36 (86)
PURA		0 (0)	12 (100)	3 (15)	17 (85)	2 (20)	8 (80)	5 (12)	37 (88)
OVCA		2 (16)	10 (84)	13 (85)	7 (35)	9 (90)	1 (10)	24 (57)	18 (43)
KOZA		2 (16)	10 (84)	12 (60)	8 (40)	5 (50)	5 (50)	19 (45)	23 (55)
KONJ		3 (25)	9 (75)	19 (95)	1 (5)	10 (100)	0 (0)	32 (76)	10 (24)
ČEBELA		1 (8)	11 (92)	16 (80)	4 (20)	10 (100)	0 (0)	27 (64)	15 (36)
OSEL		0 (0)	12 (100)	7 (35)	13 (65)	5 (50)	5 (50)	12 (29)	30 (71)
LASTOVKA		0 (0)	12 (100)	4 (20)	16 (80)	4 (40)	6 (60)	8 (34)	34 (81)

* Prva številka je N, druga (v oklepaju) je %

Preglednica 4: Odgovori na vprašanje otrok doma v bloku: Prepoznaš živali na sliki ?

STAROST (leta)		3 DO 4 LETA		5 DO 6 LET		SKUPAJ	
ŽIVAL	ODGOVOR	DA	NE	DA	NE	DA	NE
MAČKA		3 (100)*	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
PES		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
ZAJEC		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
KRAVA		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
PUJSEK		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
KOKOŠ		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
RACA		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
GOS		2 (67)	1 (33)	0 (0)	1 (100)	2 (50)	2 (50)
PURA		1 (33)	2 (67)	0 (0)	1 (100)	1 (25)	3 (75)
OVCA		3 (100)	0 (0)	0 (0)	1 (100)	3 (75)	1 (25)
KOZA		3 (100)	0 (0)	0 (0)	1 (100)	3 (75)	1 (25)
KONJ		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
ČEBELA		3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
OSEL		1 (33)	2 (67)	1 (100)	0 (0)	2 (50)	2 (50)
LASTOVKA		0 (0)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	2 (50)	2 (50)

* Prva številka je N, druga (v oklepaju) je %

4.2.8 Prepoznaš oglašanje posamezne živali?

Otrokom smo pokazali slike dvanajstih živali: mačko, psa, kravo, pujska, kokoš, raco, ovco, kozo, konja čebelo, osla in lastovko. Na podlagi slike posamezne živali so otroci skušali oponašati njihovo oglašanje. Največ otrok vseh starosti ne glede na okolje v katerem stanujejo je najbolje poznalo oglašanje mačke, psa in race. Najmanj so otroci poznali oglašanje osla in ovce (preglednice 5, 6, 7).

Preglednica 5: Odgovori na vprašanja otrok doma na kmetiji: Prepoznaš oglašanje posamezne živali?

STAROST (leta)		1 DO 2 LETI		3 DO 4 LETA		5 DO 6 LET		SKUPAJ	
ŽIVAL	ODGOVOR	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
MAČKA		4 (100)*	0 (0)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	8 (100)	0 (0)
PES		4 (100)	0 (0)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	8 (100)	0 (0)
KRAVA		4 (100)	0 (0)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	8 (100)	0 (0)
PUJSEK		3 (75)	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	1 (13)
KOKOŠ		1 (25)	3 (75)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	5 (62)	3 (38)
RACA		3 (75)	1 (25)	3 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	7 (87)	3 (13)
OVCA		1 (25)	3 (75)	2 (33)	1 (67)	1 (100)	0 (0)	4 (50)	4 (50)
KOZA		0 (0)	4 (100)	2 (33)	1 (67)	1 (100)	0 (0)	3 (38)	5 (62)
KONJ		0 (0)	4 (100)	2 (33)	1 (67)	1 (100)	0 (0)	3 (38)	5 (62)
ČEBELA		0 (0)	4 (100)	2 (33)	1 (67)	1 (100)	0 (0)	3 (38)	5 (38)
OSEL		0 (0)	4 (100)	2 (33)	1 (67)	1 (100)	0 (0)	3 (38)	5 (38)
LASTOVKA		1 (25)	3 (75)	2 (33)	1 (67)	1 (100)	0 (0)	4 (50)	4 (50)

* Prva številka je N, druga (v oklepaju) je %

Preglednica 6: Odgovori na vprašanja otrok doma v hiši: Prepoznaš oglašanje posamezne živali?

STAROST (leta)		1 DO 2 LETI		3 DO 4 LETA		5 DO 6 LET		SKUPAJ	
ŽIVAL	ODGOVOR	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
MAČKA		7 (58)*	5 (42)	20 (100)	0 (0)	10 (100)	0 (0)	38 (95)	4 (5)
PES		7 (58)	5 (42)	20 (100)	0 (0)	10 (100)	0 (0)	38 (95)	4 (5)
KRAVA		8 (67)	4 (33)	18 (90)	2 (10)	10 (100)	0 (0)	36 (86)	6 (14)
PUJSEK		7 (58)	5 (42)	18 (90)	2 (10)	10 (100)	0 (0)	33 (78)	9 (22)
KOKOŠ		4 (33)	8 (67)	18 (90)	2 (10)	10 (100)	0 (0)	32 (76)	10 (24)
RACA		7 (58)	5 (42)	20 (100)	0 (0)	10 (100)	0 (0)	37 (88)	5 (12)
OVCA		0 (0)	12 (100)	13 (65)	7 (35)	8 (80)	2 (20)	21 (50)	21 (50)
KOZA		1 (8)	11 (92)	1 (5)	19 (95)	4 (40)	6 (60)	6 (14)	36 (86)
KONJ		1 (8)	11 (92)	14 (70)	6 (30)	5 (50)	5 (50)	20 (52)	22 (48)
ČEBELA		1 (8)	11 (92)	13 (65)	7 (35)	6 (60)	4 (40)	20 (22)	22 (48)
OSEL		1 (8)	11 (92)	1 (5)	19 (95)	4 (40)	6 (60)	6 (14)	36 (86)
LASTOVKA		5 (42)	7 (58)	19 (95)	1 (5)	10 (100)	0 (0)	34 (80)	8 (20)

* Prva številka je N, druga (v oklepaju) je %

Preglednica 7: Odgovori na vprašanje otrok doma v bloku: Prepoznaš oglašanje posamezne živali?

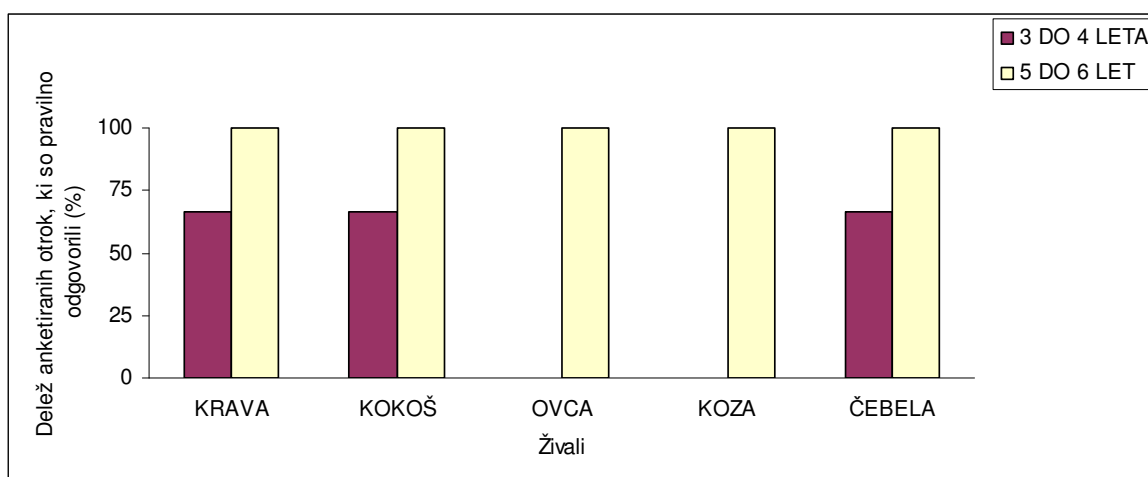
STAROST (leta)		3 DO 4 LETA		5 DO 6 LET		SKUPAJ	
ŽIVAL	ODGOVOR	DA	NE	DA	NE	DA	NE
MAČKA		2 (100)*	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
PES		2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
KRAVA		2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
PUJSEK		2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
KOKOŠ		2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
RACA		2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)	0 (0)
OVCA		2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	3 (75)	1 (25)
KOZA		0 (0)	2 (100)	1 (100)	0 (0)	1 (25)	3 (75)
KONJ		0 (0)	2 (100)	1 (100)	0 (0)	1 (25)	3 (75)
ČEBELA		1 (50)	1 (50)	1(100)	0 (0)	2 (50)	2 (50)
OSEL		0 (0)	2 (100)	0 (0)	1 (100)	0 (0)	4 (100)
LASTOVKA		1 (50)	1 (50)	1 (100)	0 (0)	2 (50)	2 (50)

* Prva številka je N, druga (v oklepaju) je %

4.2.9 Ali veš, kaj nam dajejo živali?

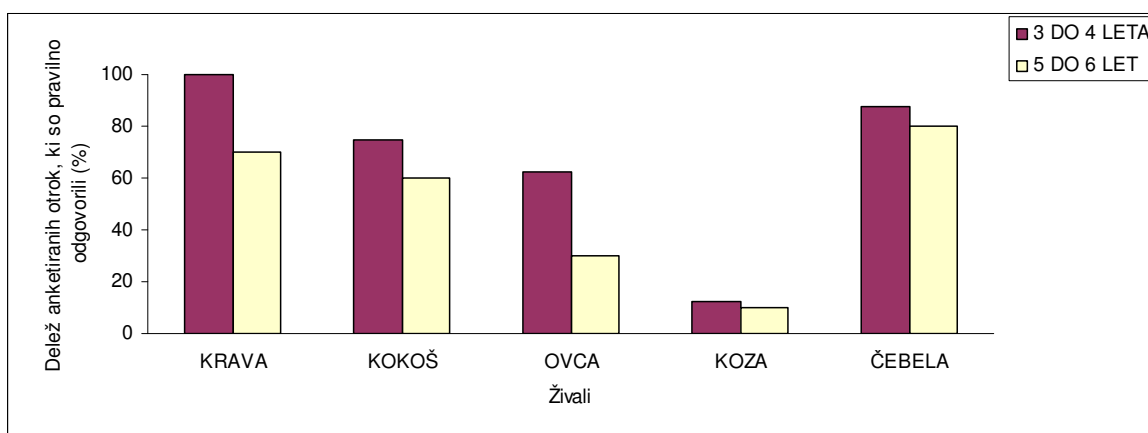
Izbrali smo pet živali: kravo, kokoš, ovco, kozo in čebelo, ter otroke vprašali ali vedo, kaj nam posamezna žival daje. Najmlajši otroci starostne skupine 1 – 2 leti ne glede na okolje v katerem živijo, niso znali odgovoriti na nobeno vprašanje.

Otrok doma s kmetije, iz starostne skupine 5 – 6 let, je na vsa vprašanja odgovoril pravilno. Mlajši otroci 3 – 4 leta so 60% pravilno odgovorili za kravo, kokoš in čebelo, za ovco in kozo pa nihče iz te starostne skupine ni vedel pravega odgovora (slika 20).

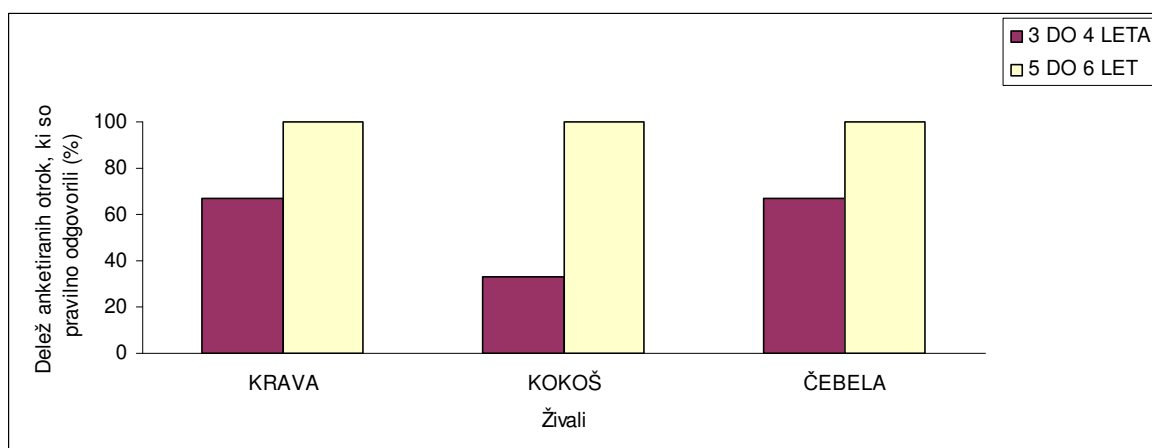
Slika 20: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj nam dajejo živali?

Otroci doma iz hiše v starosti 3 – 4 leta, so bili pri tem odgovoru boljši, kot otroci iz starejše starostne skupine 5 – 6 let. Največ pravih odgovorov je bilo pri kravi in čebeli, za kozo pa je pravilno odgovorilo le 12,5 % otrok starostne skupine 3 – 4 leta in le 10 % otrok iz starostne skupine 5 – 6 let (slika 21).

Slika 21: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj nam dajejo živali?

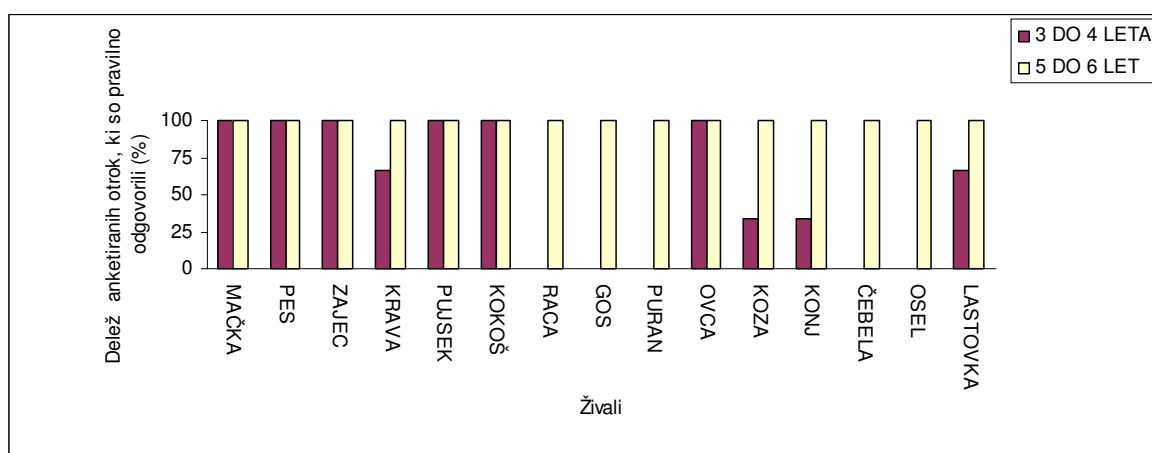
Otroci iz bloka stari 5 – 6 let so pravilno odgovorili za kravo. V starosti 3 – 4 leta pa je bil delež pravih odgovorov manjši (slika 22).

Slika 22: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj nam dajejo živali?

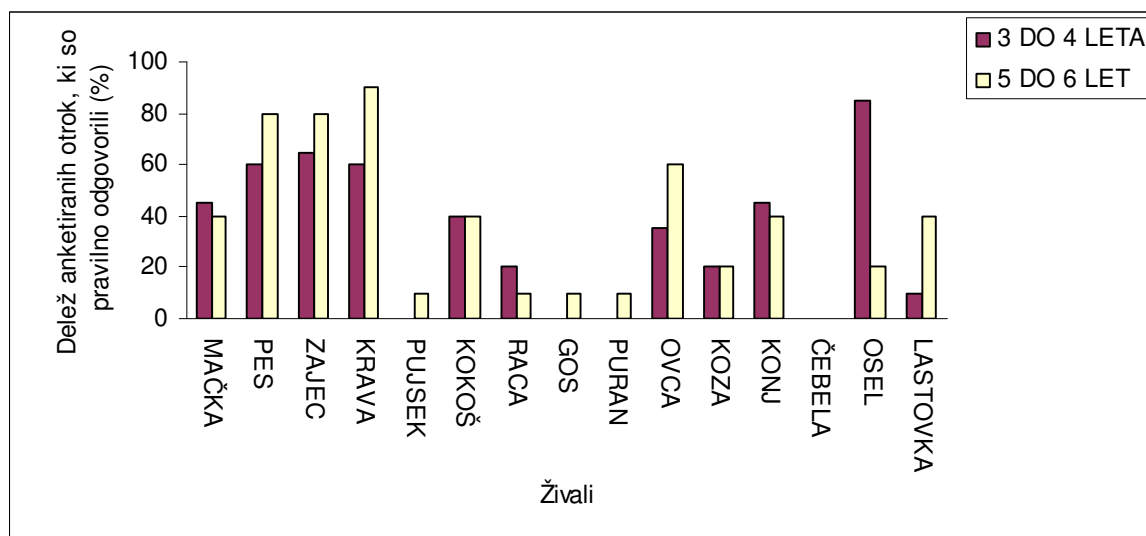
4.2.10 Ali veš, kaj jedo živali?

Nobeden od otrok starostne skupine 1 – 2 leti ne glede na okolje v katerem stanuje, ni znal odgovoriti na vprašanje: «Ali veš, kaj jedo živali?». Otrok doma s kmetije, v starostni skupini 5 – 6 let, je za vse živali odgovoril pravilno. Otroci starostne skupine 3 – 4 leta so s 100 % pravilno odgovorili za mačko, psa, zajca, pujska, kokoš in ovco. Za raco, gos, puro, čebelo in osla ni pravilnega odgovora vedel nobeden otrok iz te starostne skupine (slika 23).

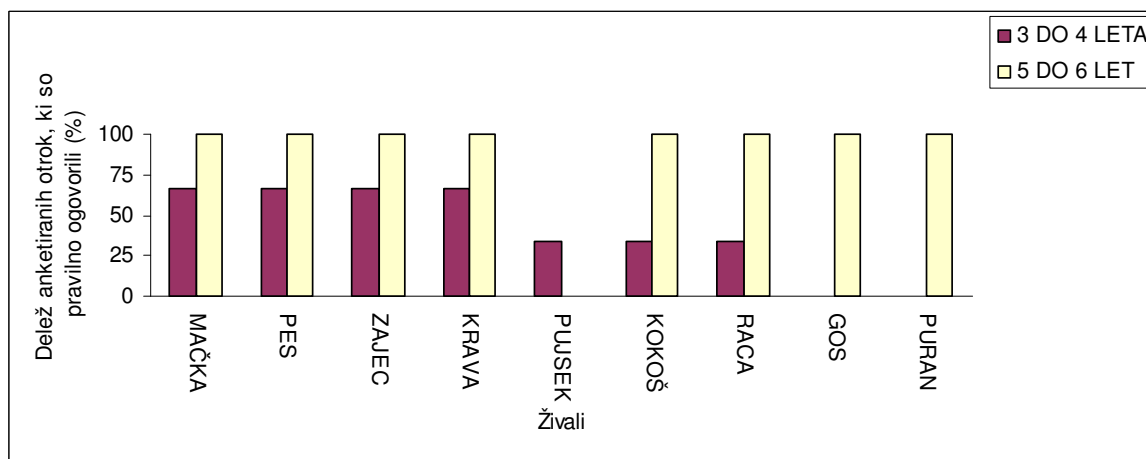
Slika 23: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj jedo živali?

Otroci doma iz hiše obeh starostnih skupin so največji delež pravih odgovorov vedeli za kravo, zajca in psa. Za čebelo nobeden od otrok obeh starostnih skupin ni vedel pravih odgovorov (slika 24).

Slika 24: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj jedo živali?

Otroci doma iz bloka in so stari 3 – 4 leta so največ pravih odgovorov 66,7 % vedeli za mačko psa, zajca in kravo. Za raco, puro, gos, ovco, kozo, čebelo, osla in lastovko nihče od otrok te starostne skupine ni vedel pravih odgovorov. Otrok, iz starostne skupine 5 – 6 let je pravilno odgovoril za mačko, psa, zajca, kravo, kokoš, raco, gos in puro (slika 25).

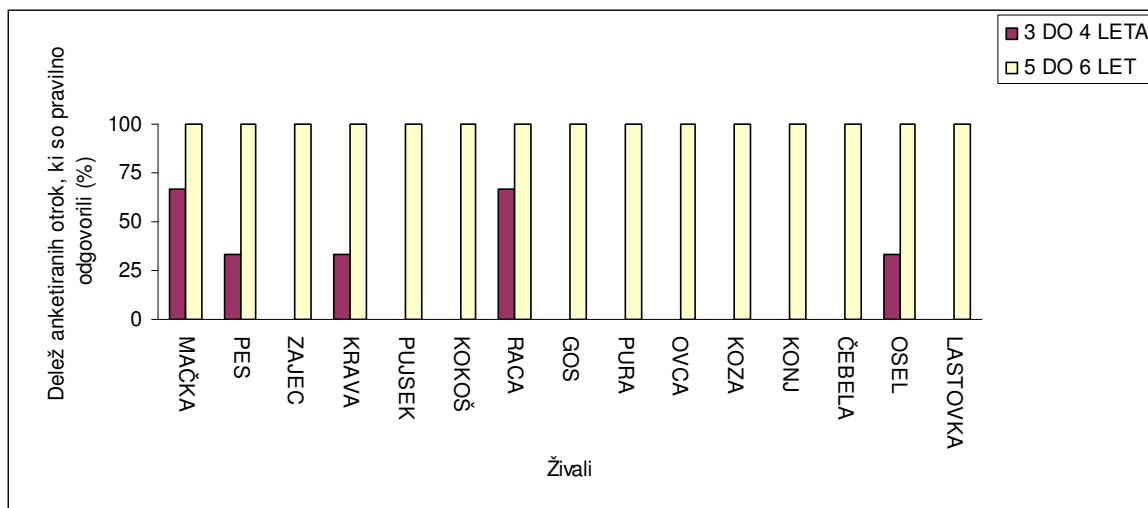

Slika 25: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost vprašanje: Ali veš, kaj jedo živali?

4.2.11 Ali veš, kaj pijejo živali

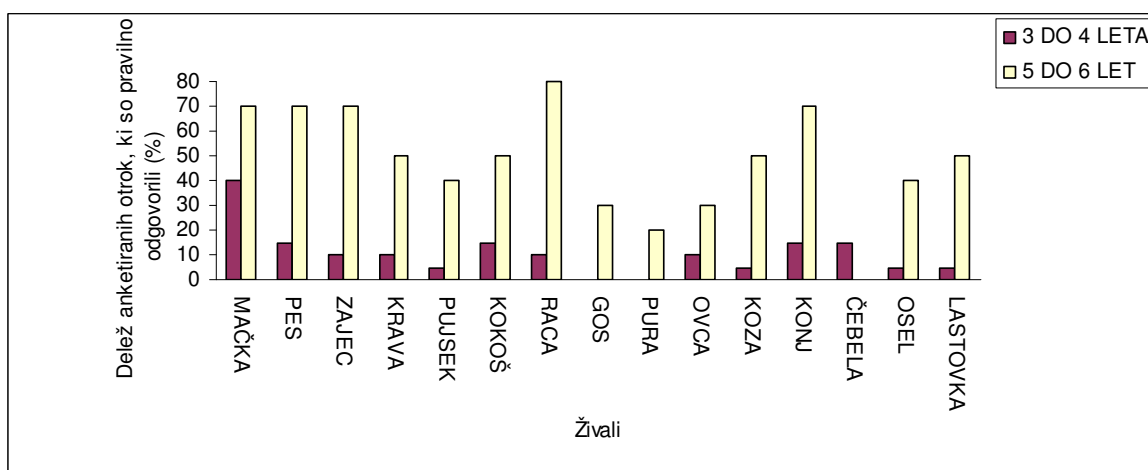
Odgovor na to vprašanje se marsikomu zdi zelo lahek, a otroci so nanj odgovarjali zelo slabo. Tudi pri tem vprašanju nobeden od otrok starostne skupine 1 – 2 leti ni znal odgovoriti na to vprašanje.

Otroci doma s kmetije v starosti 3 – 4 leta so vedeli kaj pije mačka in raca s 66,7 %, pes, krava in osel s 33,3 %. Otrok iz starostne skupine 5 – 6 let je pravilno odgovoril za vse živali (slika 26).

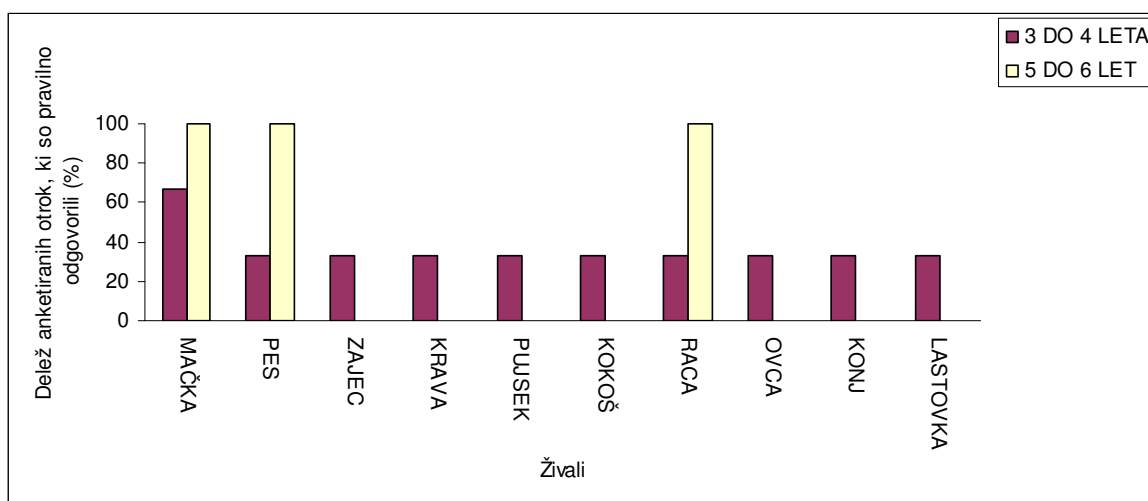
Slika 26: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj pijejo živali?

40 % otrok starostne skupine 3 – 4 leta, ki stanujejo v hiši je pravilno odgovorilo za mačko, za gos in puro pa pravilnega odgovora iz te starostne skupine ni vedel nihče. Otroci starostne skupine 5 – 6 let so 80 % pravilno odgovorili za raco, sledijo mačka, pes, zajec in konj s 70 %, najmanj pravilnih odgovorov – 20 % pa smo dobili pri puri (slika 27).

Slika 27: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kaj pijejo živali?

Otroci iz bloka stari 3 – 4 leta, so največkrat pravilno odgovorili za mačko - 66,7 %. Otrok starostne skupine 5 – 6 let je pravilno odgovoril samo za mačko, psa in raco (slika 28).

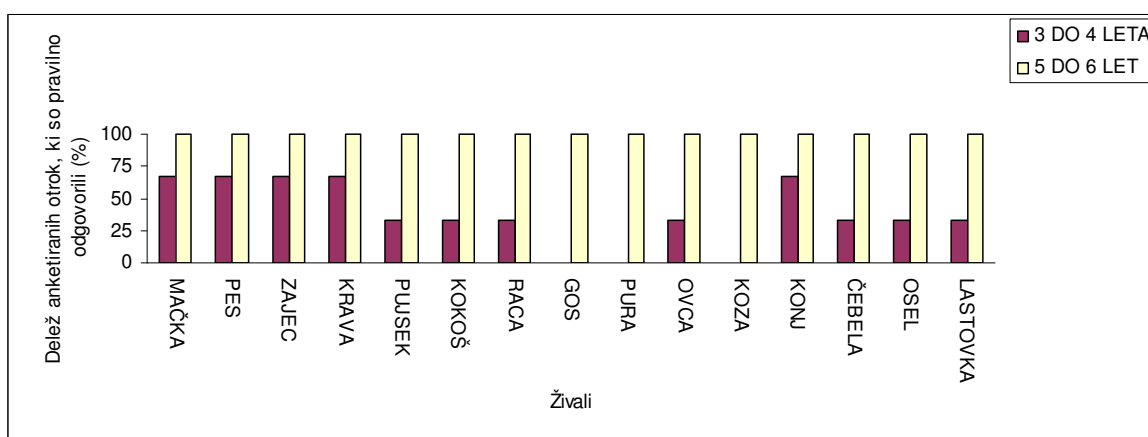

Slika 28: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost vprašanje: Ali veš, kaj pijejo živali?

4.2.12 Ali veš, kje imajo živali dom?

Na zadnje vprašanje smo pravilne odgovore ne glede na okolje v katerem stanujejo dobili od starostne skupine 3 – 4 leta in starostne skupine 5 – 6 let.

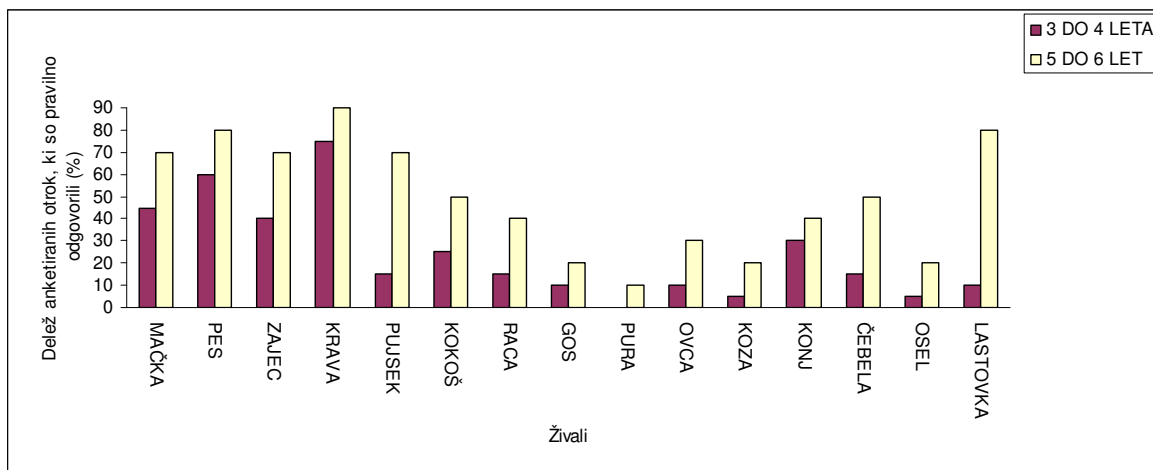
Otroci doma s kmetije in so stari 3 – 4 leta so s 66,7 % pravilno odgovorili za mačko, psa, zajca, kravo in konja. Za gos in puro ponovno ni bilo nobenega pravilnega odgovora iz te starostne skupine. Otrok starostne skupine 5 – 6 let je pravilno odgovoril za vse živali (slika 29).

Slika 29: Delež anketiranih otrok s kmetije glede na starost in vprašanje: Ali veš, kje imajo živali dom?

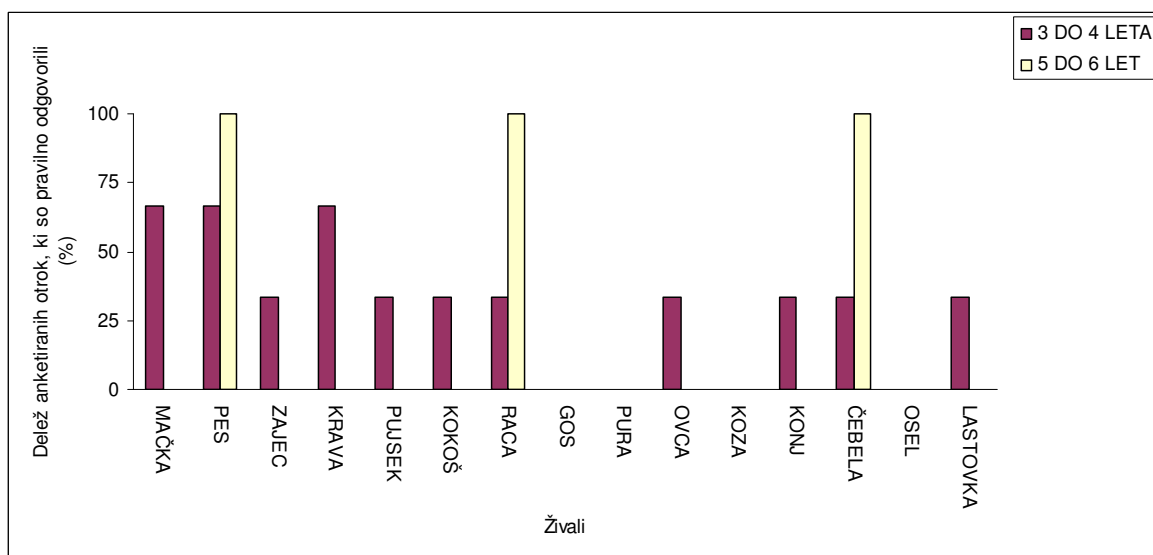
Otroci doma iz hiše in so stari 3 – 4 leta so 75 % pravilno odgovorili za kravo, sledita pes s 60 % in mačka s 45 % pravih odgovorov. Za puro nobeden od otrok ni vedel, kje ima

dom. Otroci stari 5 – 6 let so z 90 % pravilno odgovorili za kravo, sledi lastovka z 80 %, najmanj pravih odgovorov smo dobili pri puri – 10 % (slika 30).

Slika 30: Delež anketiranih otrok iz hiše glede na starost in vprašanje: Ali veš, kje imajo živali dom?

Otroci doma iz bloka in so stari 3 – 4 leta so 66,7 % pravilno odgovorili za mačko, psa in kravo. Za gos, puro, kozo in osla nihče od otrok obeh starostnih skupin ni vedel pravih odgovorov. Otok starostne skupine 5 – 6 let je pravilno odgovoril samo za psa, raco in čebelo (slika 31).

Slika 31: Delež anketiranih otrok iz bloka glede na starost in vprašanje: Ali veš, kje imajo živali dom?

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

V današnjem svetu so materialne dobrine za večino ljudi največja vrednota. Tega se dobro zavedajo tudi otroci. Vsi želijo imeti najnovejše avtomobile, najlepše obleke, najboljše igrače. Starši jim želijo ustreči v vsem. Zaradi njihove prezaposlenosti otroci velikokrat cele popoldneve gledajo televizijo ali sedijo pred računalnikom, namesto, da bi bili zunaj na svežem zraku, po možnosti kje na travniku ali v gozdu. Z ustrežno vzgojo lahko otroku privzgojimo dober odnos do živali, ta pa bo podlaga za pozitiven odnos do narave in drugih ljudi v njegovem zrelem obdobju (Štuhec, 1998). Tudi nekateri drugi avtorji, kot na primer Mirt (2005), Juršič (2004, cit. po Rahne, 2006), Breamer (1998), pravijo, da druženje z domačimi živalmi prinaša otroku nenadomestljive izkušnje in pozneje zelo pomembno čustveno ravnotežje.

Našo raziskavo smo opravljali v vrtcu Miškolin, ki se nahaja v primestnem okolju Ljubljane. Večina otrok stanuje v hiši, nekaj otrok je doma na kmetiji in nekaj jih stanuje v bloku (preglednica 1). Od otrok iz hiše smo pričakovali, da bodo doma v večini imeli živali najstarejši otroci starostne skupine 5 – 6 let. Naša pričakovanja se niso uresničila, največji delež otrok 23,8 %, ki ima doma živali so stari 3 – 4 leta (slika 1). Prav tako smo pričakovali, da bodo imeli doma morda tudi kakšno eksotično žival (želve, kače, hrčke, ribe), vendar so imeli samo papagaja in zajca (slika 3). Naša pričakovanja se niso uresničila niti pri otrocih doma iz bloka. Pričakovali smo, da bo vsaj eden od otrok imel doma žival, a je nima nihče. Največ otrok ne glede na starost in okolje v katerem stanujejo ima doma psa.

Otrokom s kmetije je najljubša žival pujska (slika 4). Otroci, ki so doma v hiši: najmlajši imajo najrajši psa 45,4 %, otroci starostne skupine 3 – 4 leta so izbrali psa, zajca in miško s 15 %, najstarejši otroci pa so izbrali mačko (slika 5). Pričakovali smo, da si bodo najmlajši otroci izbrali predvsem »manjše in nežnejše« živali kot na primer: miško, raco ali zajca. Otroci iz bloka so za svoje najljubše živali izbrali pujska, ovco, leva in dinosavra (slika 6). Otroci so svoje najljubše živali izbrali iz dveh razlogov. Nekaterim otrokom je žival ljuba, ker se lahko z njo igrajo. Predvsem najmlajšim otrokom je ta žival predstavljala njihovo

plišasto oziroma ljubkovalno igračo. Ostali otroci so svojo najljubšo žival izbrali zato, ker jim je lepa (slika 7 in 8). Eden od otrok v starosti 5 – 6 let in stanuje v bloku je za svojo najljubšo žival izbral dinozavra. Doma ima veliko plastičnih igrač - dinozavrov s katerimi se rad igra. Ima tudi nekaj risanih filmov na temo dinozavri. Žival, ki je otroci ne marajo, ne glede na starost in okolje v katerem stanujejo je krava. Večina se je boji zaradi njene velikosti. Poleg krave otroci ne marajo še mačke (ker praska), psa (ker grize), ovce (ker ima roge) in čebele (ker pika). Otroci, ki so izbrali mačko, psa, ovco in čebelo, so imeli v stiku z njimi negativno izkušnjo (ugriz, pik, itd).

Watson (cit. po Hayes, 1998) je leta 1924 menil, da je v posameznikovem razvoju edina resnična pomembna stvar okolje. Otrokom smo iz knjige Podobe živali (Beaumont, 2004) pokazali 15 živali: mačko, psa, zajca, kravo, pujska, kokoš, raco, gos, puro, ovco, kozo, konja, čebelo, osla in lastovko. Največ živali so prepoznali otroci iz kmetije. Iz preglednic 2, 3 in 4 lahko vidimo, da prepoznavanje s starostjo otrok narašča, ne glede na okolje, v katerem živijo. Nasprotno pa je Gesell (cit. po Hayes, 1998) leta 1943 trdil, da je razvoj otrok skoraj povsem določen z vplivi dednosti in da ima okolje nanj le majhen vpliv. Sedaj bi bilo malo psihologov pripravljeno nedvoumno trditi, da razvoj povzroča samo prvi ali drugi od teh dveh dejavnikov, jasno je, da k temu, kdo smo, prispevata oba.

Odgovore na vprašanja o lastnostih živali, kot je recimo oglašanje (preglednica 5 – 7), kaj nam žival daje (slika 20 - 22), žretje (slika 23 - 25), pitje (26 – 28), in kje stanuje (29 – 31) so najboljše poznali najstarejši otroci starostne skupine 5 – 6 let. Zelo pogost napačen odgovor pri vseh starostnih skupinah otrok je bil pri vprašanju «Kaj pije krava?» Odgovor je bil: «Mleko.» Največ pravilnih odgovorov smo dobili za mačko in psa, kar smo tudi pričakovali. Pri vprašanju kaj žre mačka in kaj pes, smo pričakovali odgovor: »Mačka je miši in pes kosti.« Dobili pa smo bolj »modernejša«, psi in mačke danes jedo brikete.

Otroci bivajo v vrtcu povprečno osem ur na dan. Ta čas je potrebno izkoristiti čim bolj produktivno. Vrtec naj bi jim omogočal pestro in raznovrstno ponudbo na vseh področjih dejavnosti predšolske vzgoje (Bahovec in sod., 1999). Ker je veliko dejavnosti npr: obisk živalskega vrta, vikend na kmetiji in izleti v naravo povezano z denarnimi sredstvi ter precejšnja odgovornostjo, prihaja do nesoglasij med vzgojnim kadrom in starši otrok. Prav zato je potrebno večino dejavnosti izvajati v vrtcih, ki pa so prostorsko precej omejeni.

Da bi izboljšali program vzgoje v vrtcih, bi potrebovali pomoč tudi drugih institucij. Mestna občina Ljubljana bi lahko s sodelovanjem Ljubljanskega živalskega vrta poskrbela za področje dejavnosti narave. Ena takšnih »izobraževalnih kmetij v mestu« z imenom Gorgie City Farm (2007) se nahaja v središču mesta Edinburgh na Škotskem. Na kmetiji imajo : kravo, koze, ovce, prašiče, perutnino, vodne ptice, ponije in poljščine za žetev. Imajo tudi različne delavnice za otroke, otroško igrišče ter parkirišče. Kmetija je odprta sedem dni na teden in vstop je prost.

5.2 SKLEPI

- Prepoznavanje domačih živali predšolskih otrok s starostjo narašča, ne glede na okolje v katerem živijo. Razlike se pojavijo med otroci iste starostne skupine, glede na okolje v katerem živijo. Otroci s kmetije bolje poznajo domače živali, kot tisti otroci, ki stanujejo v hiši ali v bloku.
- Največji delež otrok, ki ima doma žival prihaja iz starostne skupine 3 – 4 leta.
- Največ otrok ima doma psa in mačko, prav tako sta to najljubši živali anketiranih otrok. Najmanj priljubljena žival je krava, ki se je večina otrok boji zaradi njene velikosti.
- Otroci vseh starosti so na sliki največkrat prepoznali mačko, psa, zajca, kravo, pujska in konja, najmanj pa puro in gos. Najboljše so poznali oglašanje mačke, psa in race, najmanj pa osla in ovce.
- Na vprašanja o lastnostih živali (kaj nam žival daje, kaj je, kaj pije in kje stanuje) so najboljše odgovarjali najstarejši otroci starostne skupine 5 – 6 let, ne glede na okolje v katerem stanujejo. Največ pravilnih odgovorov na ta vprašanja smo dobili za mačko, psa, kravo in kokoš.
- Najbolj prepoznavni živali sta pes in mačka, najmanj pa čebela, gos in pura.

6 POVZETEK

Otrokom so živali položene praktično že v zibko. Začne se v porodnišnici, ko mamice dobijo kup telegramov, v katerih najdemo najrazličnejše živali kot so: medvedki, račke, zajčki, čebelice,....Veliko teh igrač otrokom kar nekaj časa predstavlja njihovo najljubšo – ljubkovalno igračo s katero gredo praktično povsod. Z njo spijo, se igrajo in tolažijo. Te živali so v večini pisanih barv in so drugačne, kot tiste »ta prave«. S starostjo in glede na okolje v katerem otroci stanujejo se odnos, prepoznavnost in priljubljenost do posamezne živali razlikuje. To smo ugotovili, ko smo opravili anketo med otroci vrtca Miškolin. Zbrali smo 54 vprašalnikov otrok treh starostnih skupin (1 – 2 leti, 3 – 4 leta, 5 – 6 let) in treh bivalnih okoljih (kmetija, stanovanjska hiša, blok).

Namen naloge je ugotoviti, kako dobro otroci glede na starost in okolje poznajo domače živali. Zanimalo nas je, koliko otrok ima doma žival, kako se posamezne živali oglašajo, katere živali so jim najljubše, katere ne marajo, kaj pijejo in jedo, kaj nam dajejo in kje stanujejo.

Ugotovili smo, da ne glede na starost otrok in okolje v katerem stanujejo ima doma žival 55,5 % vseh anketiranih otrok. Najpogostejši domači živali, ki jih imajo otroci doma, sta mačka in pes, prav tako sta ti dve živali njihovi najljubši. Najmanj priljubljena žival je krava, ki se je večina otrok boji, zaradi njene velikosti. Otroci vseh starosti so na sliki največkrat prepoznali mačko in psa, najmanjkrat pa puro in gos. Najboljše so prepoznali oglašanje mačke, psa in race, najmanj pa osla in ovce. Lastnosti živali (kaj nam žival daje, kaj žre, kaj pije in kje stanuje) so najboljše poznali najstarejši otroci starostne skupine 5 – 6 let, ne glede na okolje v katerem stanujejo. Največ pravih odgovorov na ta vprašanja smo dobili za mačko, psa, kravo in kokoš, najmanj pa za čebelo, gos in puro.

7 VIRI

- Bahovec E., Jontes B., Kastelic L. Vonta T., 1999. Kurikulum za vrtce. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport: 78 str.
- Batistič-Zorec M. 2003. Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih. Ljubljana, Inštitut za psihologijo osebnosti: 379 str.
- Beaumont E. 2004. Podobe živali. Ljubljana, Oka: 124str.
- Braemer H. 1998. Otrokove ustvarjalne igre. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 374 str.
- de la Iglesia S. 1994. Spoznaj in vzljubi živali. Murska Sobota, Pomurska založba: 61 str.
- Enciklopedija živali. 2002 Ljubljana, Slovenska knjiga: 376 str.
- Domače govedo Wikipedija, prosta enciklopedija. GNU (2. jul. 2007)
<http://sl.wikipedia.org/wiki/Krava>. (25 jul. 2007)
- Falappi R. 2002. Psi: Spoznavanje in vzreja najbolj znanih pasem. Ljubljana, Mladinska knjiga: 320 str.
- Fulghum R. 1992. Vse, kar moram vedeti, sem se naučil v vrtcu. Ljubljana, Mladinska knjiga 163 str.
- Grun P., Kermauner A. (prev.). 2002. Reja kuncev. Ljubljana, Kmečki glas: 134 str.
- Gorgie City Farm. Edinburgh, Edinburgh & Lotian.
<http://www.ukattraction.com/edinburgh+lothian/gorgie-city-farm.htm> (21. sept. 2007)
- Hayes N. 1998. Psihologija. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo: 596 str.
- Hoy A.W. 2002. Pedagoška psihologija. Ljubljana, Educy: 610 str.
- Javornik F., Kastelic L., Krajnc A., Mihelič J., Senegačnik E., Senegačnik J., Vidmar U. 1984. Čebelarstvo. Ljubljana, Kmečki glas: 377 str.

Johnson J. 1998. Ptice. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije: 96 str.

Kompan D. 1996. Biološke značilnosti ovc in koz. V: Reja drobnice. Kompan D. (ur.). Ljubljana, Kmečki glas: 51-69

Marjanovič Umek L., Zupančič M. Teorije psihičnega razvoja. V: Razvojna psihologija. Marjanovič Umek L., Zupančič M.(ur.). Ljubljana, Rokus: 28-63

Malik V., Malikova B. 1988. Kokoši, purani, pegatke, prepelice. Koper, Lipa: 172 str.

Mirt D. 2005. Odnos otrok do živali. Ljubljana, Lek veterina
<http://www.lek.si/slo/veterina/zanimivosti/odnos-otrok> (25. avg. 2005)

Montagne T., 1999. Živali na kmetiji. Ljubljana, Mladinska knjiga: 29 str.

Orešnik A., Kermauner A. 2000. Prehrana domačih živali. Skripta. Domžale, Veterinarska fakulteta: 85 str.

Papalia D.E., 2003. Otrokov svet: otrokov razvoj od spočetja do konca mladostništva. Ljubljana, Educy: 421 str.

Pinnes M. 1977. Najboljša leta za učenje. V: Razvijajmo sposobnosti predšolskega otroka. Bergant M. (ur.). Ljubljana, ČGP Delo: 25-33

Rahne J. 2006. Čudežna moč hišnih ljubljencev. Otroci. Revija za starše, 5, april 2006: 9

Sivec I. (prev. in pril.). 2002. Živali. Tržič, Učila international: 377 str.

Šalehar A. 1995. Pasma prašičev. V: Prašičereja. Šalehar A. (ur.). Ljubljana, Kmečki glas: 22-37

Šalehar A. 2006. Slovenske avtohtone domače živali. Domžale, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
http://www.bfro.uni-lj.si/zoo/publikacije/avtohtone_pasme/slo/uvod.htm (25. jul. 2007)

Štuhec I. 1997. Etologija domačih živali. Zapiski s predavanj. Domžale, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko: 14-21, 53-58

Štuhec I. 1998. Ali lahko živali koristijo razvoju otrok. Likovna vzgoja, 2, april-maj 1998: 28-31

Štuhec I. 2006. Odnos človek – žival. Otroci. Revija za starše, 5, april 2006: 10

Tabor R.K. 2003. Razumeti mačke. Ljubljana, Kmečki glas: 143 str.

Tušak M., Tušak M. 2002. Psihologija konja. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete: 274 str.

Zpêvák J. 1998. Ptice. Maribor, Obzorja: 80 str.

Živali. Velika ilustrirana enciklopedija. 2005. Ljubljana, Mladinska knjiga: 624 str.

ZAHVALA

Najprej bi se zahvalila mentorju profesorju dr. Ivanu Štuhcu za strokovno pomoč, nasvete in vzpodbudo pri izdelavi te diplomske naloge.

Hvala somentorju profesorju dr. Maksu Tušaku za pregled naloge.

Prav tako se zahvaljujem doc.dr. Silvestru Žgurju in recenzentu prof.dr. Simonu Horvatu za nasvete in pomoč pri izdelavi.

Zahvaljujem se dr. Nataši Siard za nasvete in pomoč pri oblikovanju naloge. Hvala tudi ga. Karmeli Malinger za lektoriranje izvlečka ter ga. Sabini Knehtl, ki je bila vsa leta študija kot naša druga mama.

Hvala vsem otrokom vrtca Miškolin enota Sneberje, ki so sodelovali v anketi. Hvala tudi vsem sodelavkam za pomoč pri zbiranju podatkov, za informacije in za zaupanje.

Posebna zahvala velja tudi Tomažu in Maju, ki sta mi ob nastajanju diplomske naloge stala ob strani in me spodbujala. Prav tako iskrena hvala mojim staršem, ki so mi omogočili študij.

Rada bi se zahvalila tudi Andreji Biderman za vso prijateljsko podporo, vzpodbudo in pomoč pri oblikovanju naloge brez katere naloga ne bi bila to kar je. Prav tako tudi Nadji Gnamuš za pomoč pri angleškem prevodu izvlečka in Maji Kranjc za vsa tista zgodnja jutra na MSN-ju.

PRILOGE

Priloga A:

Anketni vprašalnik

1. Starost otroka: 1 2 3 4 5
2. Okolje v katerem otrok stanuje:
 - a) kmetija
 - b) stanovanjska hiša
 - c) blok
3. Imaš doma žival? DA NE
4. Katero žival imaš doma?
5. Katero žival imaš najraje?
6. Zakaj jo imaš najraje? LEPA IGRAM
7. Katere živali ne maraš?
8. Zakaj je ne maraš? GRDA BOJIM
9. Poimenuj živali na sliki!
10. Poznaš oglašanje posamezne živali? DA NE
11. Ali veš, kaj nam dajejo živali? DA NE
12. Ali veš, kaj živali pijejo? DA NE
13. Ali veš, kaj živali jedo? DA NE
14. Ali veš, kje imajo živali dom? DA NE